

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 12.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 84, angående lån till främjande av bostadsproduktionen; och nr 85, angående anslag till folksanatorierna m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 82, med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram.

§ 4.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 426 av herr *Weijne*; och

till konstitutionsutskottet motionen nr 427 av herr *Hage*.

§ 5.

Till avgörande företogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående en mera effektiv skatteutjämning för hårt skattetyngda landskommuner.

*Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 144, hade herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om vad som från statens sida kunde åtgöras för att giva de hårt skattetyngda landskommunerna en effektivare skatteutjämning än som nu ägde rum samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Schill*, som ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i fråga om vad från statens sida kunde åtgöras för att giva de hårt skattetyngda landsbygdskommunerna en effektivare skatteutjämning än som nu ägde rum;

av herr *Olsson* i Högby; och

av fru *Ekberg*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Schill**: Herr talman! Som kammaren finner, har fjärde tillfälliga utskottet avstyrkt den motion av herr Olsson i Ramsta m. fl., vari hemställts om en utredning för åstadkommande av en bättre skatteutjämning för de hårt skattetyngda landskommunerna.

Utskottet motiverar sitt avslagsyrkande med att frågan så sent som föregående år varit föremål för kammarens prövning. Den skatteberedning, vars betänkande låg till grund för föregående års kommunalskatteproposition, hade uttalat, att med det utjämningsstörfarande, som vi nu hava, kunde en tillfredsställande lösning av frågan nu vinnas utan någon vidare utredning. Så långt kan man säga, att utskottet haft skäl för sitt avslagsyrkande. Men samtidigt erkände denna beredning, som hade frågan om hand, att någon fullständig utredning vågade den icke föreslå. Den utredning, som härvid låg till grund, var, såvitt jag och medmotionärerna kunna finna, en vidlyftig statistik, som till stor del är intagen i motionen, men någon utredning av problemet i dess helhet har icke förelegat.

Riksdagen har under årens lopp gång på gång beslutat förbättringar både på det sociala området och på upplysningens område. Man har inom kammaren och riksdagen haft ganska lätt att vinna förståelse, då man föreslagit förbättringar på alla områden. Visserligen har en och annan varit betänksam, huru vissa orter och kommuner skulle kunna fullfölja sådana förbättringar. Men då resultaten förelegat färdiga inom de olika samhällena, har ifrån alla håll stor tillfredsställelse uttalats över den höga standpunkt, Sverige intog i förhållande till andra nationer både socialt sett och i upplysningsavseende. Det har varit en fullständigt enig mening härvidlag, som givit sig uttryck t. ex. vid invigningsfester och andra högtidliga tillfällen, då man talat om huru Sverige gått fram och hur vi kunnat komma på en så pass hög nivå beträffande exempelvis fattigvård och undervisningsväsen. Men när man sedan kommer till den andra sidan av saken och undersöker, hur det skall göras möjligt för fattiga och svaga kommuner att deltaga i denna glädje och huru de skola få det ordnat för sig, då visar det sig, att enigheten är slut. Då får man på en del håll nästan det svaret, att de få klara sig bäst de vilja och kunna.

Vi hava i den statistik, som intagits i motionen och som hämtats ur det inom riksdagen befintliga statistiska materialet, funnit, att ojämnheten i skattekraft inom olika kommuner är så stor, att det icke finnes någon möjlighet att ens tillnärmelsevis överallt uppfylla de krav, som nutiden ställer på de flesta områden. Detta äro vi fullt eniga om. Men huru svårigheterna skola avhjälpas, därom tyckas alla icke ens vilja vara med om att göra en undersökning. Vi se t. ex., att den ena kommunen har 24,000—25,000 invånare och den andra 127 — såsom det visas i motionen. Det är då lätt att förstå, att det är omöjligt för en sådan liten kommun att inrätta ålderdomshem samt bygga nya skolhus och lärarbostäder på ett sådant sätt, som de nya författningarna föreskriva. Detta torde man icke behöva resonera om.

Men det har inom utskottet sagts, och så sade även den beredning, som hade kommunalskattefrågan om hand: Man har möjlighet att bilda kommunalförbund. Det är en god sak och en möjlighet, som kanske på sina håll utnyttjas. Men härvidlag visar det sig, att de förnögna och skattekraftiga kommunerna i de flesta fall säga ifrån, att de icke vilja taga emot en liten svag kommun i ett sådant förbund, ty därigenom skulle de komma att själva få bära dennas utgifter. Och när så sker, står man, där man stått förut. Den kommun, som är skattekraftig och lätt kan ordna sina förhållanden, klarar sig själv och vill icke hava den svaga kommunen i sällskap. Även andra omständigheter kunna kanske lägga hinder i vägen för bildandet av sammanslutningar i form av kommunalförbund.

Jag skall icke vidare gå in på detta, ty det kanske återkommer längre fram i diskussionen.

Emellertid, när vi vidare gå till skatteberedningens betänkande eller till de skattesakkunnigas förslag, varpå utskottets majoritet stött sig, då den avstyrkt motionen, så finna vi, att man har vissa bekymmer för följderna av en effektivare skatteutjämning. De sakkunniga säga, att en sådan kan leda till slöseri och ansvarslöst handhavande av kommunernas medel. Det kan nog tänkas, och det har kanske visat sig; det kan för övrigt inträffa ändå, hur litet man än går in för en skatteutjämning. Det är nog också en sak, som behöver bli närmare prövad vid en sådan utredning, som föreslagits. Men denna sak endast styrker mig i min uppfattning, att en utredning i denna fråga är nödvändig. Det behöves genom en utredning göras klart, vilka garantier måste skapas och hur man skall ordna det för att förebygga ett sådant slöseri och ansvarslöst handhavande av allmänna medel som det, de sakkunniga varnat för. Om denna sak borde vi kunna vara fullt ense. Det är icke någon, vare sig i utskottet eller bland motionärerna, som icke räknat med, att ej även denna sak skulle behöva utredas.

Jag har i alla fall såsom motionär kommit på den sidan, som menar, att en utredning är nödvändig. Utskottets majoritet har icke kunnat följa med härvidlag utan den har yrkat avslag. Kammaren får väl nu avgöra vad som är det säkraste och bästa. För oss reservanter har det emellertid varit klart, att så som det nu är så är det icke bra. Med det utjämningsförfarande, som nu förefinnes, kunna vid aldrig hjälpa de fattiga och svaga kommuner, som avfolkas i brist på medel att upprätthålla sina inrättningar på egen hand.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min reservation, som i huvudsak överensstämmer med motionens syfte.

Herr Lindberg: Herr talman! När utskottet avstyrkt denna motion, har dock icke inom utskottet rätt någon meningsskiljaktighet därom, att det nuvarande skatteutjämningsförfarandet endast i ringa mån är ägnat att lätta skatteutgången för de hårdast tyngda kommunerna. Men detta förhållande är enligt utskottsmajoritetens uppfattning icke beroende på, att de principer, som ligga till grund för skatteutjämnningen, skulle vara otjänliga och olämpliga, utan det är fastmera beroende därpå, att tillräckliga medel icke finnas till förfogande för en effektiv skatteutjämning. Hade man tillräckligt med medel skulle också skatteutjämnningen bli effektiv.

Emellertid har, såsom kammaren nog känner till, det framkastats betänkligheter, när det blivit fråga om att genomföra en mera tillfredsställande skatteutjämnning. Man har nämligen befarat, att en sådan skulle komma att uppmanna ett kommunalt slöseri. Jag har ingen anledning att ingå på frågan, i vad mån denna invändning är berättigad. Men så mycket är visst, att skulle man kunna tillfredsställande gendriva den, så vore därmed det väsentliga hind-

*Ang.
skatteutjämning för hårt
skattetyngda
landskommuner.
(Forts.)*

*Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.*

(Forts.)

ret undanröjt för att på de nuvarande principernas grund åstadkomma en skatteutjämning, som kunde anses fullt effektiv.

Nu hava, såvitt jag kunnat förstå, motionärerna icke menat, att man skulle frångå de hittills följda principerna för skatteutjämningen. Motionärerna hava i stället fört fram tanken, att man vid sidan av det nuvarande skatteutjämningsförfarandet skulle vidtaga anordningar, avsedda att lätta skattebördan för primärkommunerna. Man har såsom lämplig utväg pekat på att göra landstingen till fattigvårds- och skoldistrikt samt vidare på möjligheten, att kostnaderna för barnavården skulle överflyttas på staten.

Det råder intet tvivel om att ett realiserande av dessa motionärernas tankar skulle komma att medföra en skattelättnad för primärkommunerna. Men det är att märka, att denna skattelättnad skulle också komma att åtnjutas av de ekonomiskt bärkraftiga kommunerna, vilkas utgifter för fattigvård, skolväsen och barnavård skulle överflyttas till landstingen och staten. Som ett medel att åstadkomma skatteutjämning kan den av motionärerna påvisade utvägen icke anses användbar.

Därtill kommer ju den betänklighet, som framförts i utskottet — jag vill här icke ingå på, i vad mån densamma kan vara berättigad — nämligen att primärkommunernas befriande från utgifterna för exempelvis skolväsen och fattigvård skulle kunna medföra, att kostnaderna för dessa uppgifter komme att väsentligen ökas. Man måste nämligen i varje fall räkna med en förhöjd landstingsskatt på grund av de ökade landstingsutgifterna och det kunde rent av tänkas, att förhöjningen i denna skatt sammanlagt komme att uppgå till högre belopp än man nu betalar i primärkommunerna för ifrågakvarande ändamål.

Nu har man emellertid i utskottet icke ansett sig böra taga ställning till enskildheterna i motionen. Utskottet har således icke avsett att framhålla, att man icke skulle kunna reflektera på att göra landstingen till fattigvårdssamhällen och skoldistrikt eller överflytta barnavården på staten. Men utskottet har förmenat, att dessa saker icke stå i samband med skatteutjämningen. Frågan om skatteutjämningen är en sak för sig, frågan om avlyftande från kommunerna av vissa så kallade statliga uppgifter en helt annan.

Riksdagen har i år tillfälle att visa, huruvida den för sin del är beredd att slå in på linjen, att befria kommunerna från en viss uppgift och lägga den på landstingen. Här föreligger nämligen en motion, som går ut på, att landsting skall utgöra fattigvårdssamhälle. Jag föreställer mig, att riksdagen icke kommer att reflektera på detta och jag har goda skäl för denna uppfattning. Här hava vid åtskilliga tillfällen i riksdagen förelegat förslag, åsyftande att lätta skattetrycket inom kommunerna. Jag erinrar om det gamla förslaget att lämna statsbidrag till skolhusbyggnader. Vi veta allesammans, hur långt denna tanke kunnat realiseras. Det föreligger visserligen i år i statsverkspropositionen ett förslag om ett litet anslag för skolhusbyggen i ödemarksbygder, men jag tänker mig, att det kommer att dröja ganska länge, innan man kan anse denna fråga tillfredsställande löst. Jag erinrar också om det gamla kravet, att staten skall övertaga väghållningsbesväret, en åtgärd, som skulle i utomordentligt hög grad åstadkomma en skattelättnad i landskommunerna. Vi känna alla till, hur det gått att förverkliga detta gamla krav.

Jag har på känn, att riksdagen kommer att förhålla sig på ungefär samma sätt till det projekt, som nu föreligger och där det gäller att utvidga landstingens förvaltningsområde.

Det är på grund av framför allt det skälet, att de av motionärerna påpekade utvägarna för att åstadkomma en skattelättnad icke stå i något direkt förhållande till skatteutjämningen, som utskottet ansett sig böra avstyrka motionen. Men därmed har utskottet givetvis icke avsett att säga, att den nuvarande skatteutjämningen är tillfredsställande och att intet mera behöver göras i

skattelindrande riktning för de ekonomiskt mest betryckta kommunerna. Jag tror emellertid, att med tillämpning av nu gällande principer för skatteutjämningsförfarandet skall man, därest tillräckligt med medel anvisas för ändamålet, kunna åstadkomma en effektiv skatteutjämning, ehuru icke på det sätt, motionärerna tänkt sig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Det säges i reservationen uti dess första stycke, att skattetrycket är väsentligen olika i olika kommuner och att av denna anledning skatteutjämningsförfarandet är otillfredsställande. Jag kan gärna medgiva, att skattetrycket är olika. Men den ena kommunen har höga taxeringsvärden och i följd därav många bevillningskronor och låg utdebitering, medan i en annan kommun man har låga taxeringsvärden och på grund härav hög utdebitering. Det är således icke givet, att kommunen med den högre debiteringen är den hårdast betungade. Ty det är vidare att märka, att landstingsskatten verkar betydligt hårdare på kommunen med de höga taxeringsvärdena, och alldeles likadant förhåller det sig med kostnaderna för vägunderhållet.

Så har man vidare gjort gällande att förhållandet blir ett annat i vad beträffar vägunderhållet in natura. Jag skall icke bestrida detta, men jag inser icke, vad skatteutjämningsförfarandet har för betydelse för den saken. Jag kan bo i en kommun med välordnad ekonomi, med höga taxeringsvärden och många bevillningskronor och alltså med låg utdebitering. Men på samma gång bor jag i ett väghållningsdistrikt med mycket dyrt vägunderhåll. Ingen inbillar sig väl ändå, att man i ett sådant fall får minskning i den kommunala beskattningen därför att man har ett så dyrt vägunderhåll. Nej, i stället får man betala skatteutjämningsförfarandet till kommuner, som kanske hava låga taxeringsvärden och därför hög utdebitering men där skattetungan i själva verket icke är större än i den förra kommunen.

Jag tycker, att det är skäl att betänka sig, innan man går in för herr Schills reservation.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru Ekberg: Herr talman! Då jag inom utskottet reserverat mig, skall jag be att med några ord få motivera denna min reservation.

Själva principen för skatteutjämningsförfarandet har jag för min del intet att anmärka emot, utan jag anser det välbehöfligt, att en utjämning sker de mer eller mindre bärkraftiga primärkommunerna emellan.

Motionärerna hava emellertid här anhållit om en utredning på tre olika punkter, där de anse, att skatteutjämningsförfarandet är av behovet påkallad och att denna utjämningsförfarandet borde kunna avhjälpa en hel del missförhållanden i skattehänseende. Jag vill för min del säga, att jag tycker, att det är väl mycket att begära utredning om tre så vidlyftiga saker på en gång. Om motionärerna hade gått fram för någon detalj i detta förslag, hade det kanhända blivit något anorlunda för mitt vidkommande. Nu ter det sig åtminstone för mig såsom något väl vidlyftigt. Om riksdagen skulle gå in för en utredning rörande alla dessa tre spörsmål, skulle därmed skatteutjämningsfrågan fastlåsas i denna stora utredning för åtskilliga år framåt. Då tror jag, att vi därmed icke skulle hjälpa de små kommunerna så, som motionärerna tänkt.

Om man däremot skulle gå in för någon detalj, t. ex. landstingsområde som fattigvårdssamhälle, vilket riksdagen i en närmare framtid får tillfälle att göra, kunde man tänka sig, att den utjämningsförfarandet, som motionärerna åsyfta, kunde i någon mån förverkligas.

*Ang.
skatteutjämning för hårt
skattetyngda
landskommuner.*

(Forts.)

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

Jag anser, att med det förslag om utredning, som motionärerna här framställt, åtgärderna för en verklig skatteutjämning komme att fördröjas. På denna grund har jag ställt mig som reservant.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka avslag på motionen med den motivering, som jag här framställt.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman, mina damer och herrar! Jag förmodar, att kammarens ärade ledamöter läst motionen och framför allt tagit del av de till densamma fogade bilagorna med deras statistiska material. Utav dessa bilagor skall man finna, att kravet på en effektiv skatteutjämning måste anses befogad, och detta krav är icke nytt. Jag skall med några korta ord beröra utvecklingen av skatteutjämningsförfarandet.

Frågan härom väcktes vid 1904 års riksdag, men som vanligt dröjde det flera år, ända till 1908, innan det blev ett positivt resultat. Detta år skrev riksdagen och begärde utredning i ämnet. Regeringen uppdrog då åt kommunalskattekommitterade att utreda denna fråga. Men deras arbete drog ut på tiden, så att år 1916 togs frågan upp igen, och det tillsattes särskilda utredningsmän för denna fråga. De avlämnade snart nog sitt betänkande, som ledde till förslag och positivt resultat vid 1917 års riksdag. Vi fingo då i huvudsak de principer för skatteutjämningsförfarandet, som än i dag äro gällande. Men jag vill påstå, att de då fastställda grunderna för skatteutjämningsförfarandet voro effektivare och bättre än de ändrade grunder, som fastställdes 1921 och senast vid förra årets riksdag. De ursprungliga grunderna förutsatte, att man skulle taga i betraktande utdebiteringen för skola och fattigvård och att, när denna översteg kronor 4:50 per bevillningskrona, skulle utjämning ske till 4:50. Det sammanlagda skattetrycket skulle liksom nu vara mer än 10 kronor per bevillningskrona, för att utjämningsbidrag skulle utgå, men man gav högre procentuellt bidrag än nu. Sålunda skulle understödet utgå med 40 % för den del av skattetrycket, som låg mellan 10 och 11 kronor, med 50 % för den del, som föll mellan 11 och 12 kronor, 60 % för den del, som låg mellan 12 och 16 kronor, och när man kom upp över 16 kronor i utdebitering per 100 kronors inkomst, skulle bidraget för den överskjutande delen av skattetrycket utgöra 75 %.

Detta system verkade till år 1921, då en ändring vidtogs, i anledning av att riksdagen slog in på nya vägar för att få medel till denna skatteutjämning. Då tillgreps man progressivskattemedel, medan förut direkta skattemedel anslagits för ändamålet. Hur lades nu denna skatteutjämning? Jo det blev en tydlig försämring. Nu tog man även med utdebiteringen för kyrkan, men i de flesta församlingar är utdebiteringen till kyrkan icke mer än 30 öre per bevillningskrona, och där den är högst, uppgår den till 60 öre. Nu höjdes det sammanlagda beloppet för utdebitering till kyrka, skola och fattigvård, som skulle överskridas, för att lättnad skulle kunna ske, från 4:50 till 5:50 per bevillningskrona. Samtidigt ändrades procentsatserna så att man icke skulle få mer än 30 % vid ett skattetryck mellan 10 och 12 kronor, 40 % mellan 12 och 14 kronor och 50 % för den del av utdebiteringen som överskred 14 kronor. Det var en tydlig försämring, som vidtogs 1921. Men varför gick riksdagen med på en sådan försämring? Jo, helt enkelt därför, att det påvisats, att bestämmelserna i 1917 års författning i vissa fall kunde giva kommunerna anledning att besluta utgifter, som till tre fjärdedelar täcktes med skatteutjämningsmedel, och att dessa bestämmelser alltså icke kunde hindra en kommun från att slösa med allmänna medel. Bestämmelserna voro litet farliga ur den synpunkten. Därför vidtog riksdagen denna ändring.

Nu säger utskottets vidförande, att med de grunder vi ha finns det möjlighet till en fullt effektiv skatteutjämning. Ja, det visar, att utskottets ära-

de ordförande icke följt med vad som förekommit i denna fråga. Det var på grund av svårigheterna att med 1917 års grunder hindra kommunerna att slösa med allmänna medel, som denna inskränkning vidtogs. Det visar sig tydligt, att skall man gå vidare fram, duger det icke att gå tillbaka till 1917 års bestämmelser, utan man måste söka sig fram på andra vägar för denna skatteutjämning, och en del av dessa vägar ha vi påvisat i vår motion.

Fru Ekberg sade nyss att hon möjligen kunnat vara med, om vi icke velat gå fram på tre framkomliga vägar. Det är klart, att när man vill lätta skattetrycket för en kommun, kan man icke tänka bara på en enda sak, utan man måste se det hela i ett sammanhang, såsom vi gjort, då vi velat taga utgifterna för skola, fattigvård och vägväsende m. m. i ett sammanhang, så att man finge se det samlade skattetrycket. Ty detta är avgörande för frågan om det verkliga föreligger ett tryck av skatter i en kommun.

Herr Lindberg sade, att med det utjämningsförfarande vi ha skulle fullständig och effektiv skatteutjämning kunna ske, och herr Lindberg sade vidare, att en utjämning på de vägar, som vi antytt, nämligen genom att göra de kommunala skatteenheterna större, t. ex. taga landstingsområdena, skulle icke leda till någon utjämning av skattetrycket. Det är verkligen ett konstigt resonemang. Jag förmodar, att herr Lindberg läst den promemoria, som avlämnats av landskamrer Eiserman. Han påpekar, att skall man få en fullständig skatteutjämning, måste man räkna hela riket som en kommun. Han föreslår ett riksmedeltal för utgifterna till skola och fattigvård. De kommuner, som ligga över riksmedeltalet, skulle få tillbaka och de kommuner som ligga under riksmedeltalet skulle få betala mera. Men för att få en viss säkerhetsventil mot slöseri med allmänna medel vill han, att de, som skulle få igen, icke skulle få igen allt, som låge över riksmedeltalet, utan endast vissa procent. Det är klart, att om man icke tar enheten så stor, att man får ett fullständigt utjämningsförfarande, om man icke går längre än till att taga landstingen till skattenheter, så får man dock en utjämning och på samma gång i vissa fall skattelättnader. Nej, herr Lindberg, det ligger så till, att inom fjärde tillfälliga utskottet har man icke haft sympatier för motionen.

Nu säger utskottet, att frågan var före så sent som vid 1927 års riksdag, och då fanns ett fullständigt utredningsmaterial. Hur är det med den saken? Vid 1924 års riksdag motionerade tre ledamöter av denna kammare om att även städerna skulle med vid skatteutjämningsförfarandet. Det var herrar Wagnsson, Olovson i Västerås och Fast, om jag minns rätt. Detta föranledde beslut och riksdagsskrivelse. Med anledning därav fick doktor Kuylenstierna i uppdrag att närmare utreda frågan, och det är väl denna utredning, som utskottet syftar på. Förut fanns ingen utredning. Kommunalskattesakkunniga Eiserman och Landén sade, att i deras uppdrag låg icke att utreda denna fråga, men Eiserman kom likväl med en särskild promemoria. Sedan fick Kuylenstierna detta uppdrag, som avsåg en undersökning, om icke även städerna borde komma med och få del av skatteutjämningsmedlen. Jag har läst igenom Kuylenstiernas betänkande. På 39 å 40 sidor ägnar han sig åt en historik över frågan, och sedan upptagas 15 sidor av hans egna funderingar över skatteutjämningsförfarandet, där han kommer till det resultatet, att man icke kan gå längre men att städerna skola med. Varpå grundar han detta omdöme? Jo, på ett statistiskt material, som herr Olinder bearbetat. Det var på grundval av denna utredning, som 1927 års riksdag beslutade, att städerna skulle med i den förordning som vi då togo. Det blev ingen annan ändring av 1921 års bestämmelser, än att vi utelöto ordet landskommuner och i stället satte skattetyngda kommuner i riket. Det var den enda ändringen i fråga om skatteutjämningsförfarandet. Det är allt, som utträttats i denna fråga sedan 1921.

I en artikel i gårdagens nummer av Nya Dagligt Allehanda talas om min

*Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)*

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattelyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

motion, och man ber kammarens ledamöter att icke gå med på någon lätt-
nad av skattetrycket för landskommunerna. Där sägs, att det är på grund av
expansionerna på de sociala frågornas och skolväsendets område, som vi fått
dessa ökade utgifter, och att detta är de frisinnades skuld, som icke haft ögo-
nen öppna för konsekvenserna. Detta gav mig anledning att se efter, vad som
sades vid 1918 års riksdag under diskussionen om fattigvårdslagen. Vad fin-
ner jag i riksdagens protokoll från 1918? Jo, att riksdagen då tog ett skri-
velseförslag. Det var så, att andra särskilda utskottets förslag icke föran-
ledde samstämmiga beslut av bägge kamrarna, utan det blev en sammanjäm-
kning. I punkt D av betänkandet hade utskottet föreslagit en skrivelse om ut-
redning av kommunalskattetrycket. Detta förslag tog andra kammaren, men
det togs icke av första kammaren, utan där blev det avslaget. Detta gav ut-
skottet anledning att föreslå följande sammanjämkning: »Utskottet får därför
hemställa, att kamrarna, med frånträdande av sina under punkt D) fattade be-
slut, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl.
Maj:t snarast möjligt låta utreda och för riksdagen framlägga förslag om en
utjämning av kommunernas kostnader för fattigvården.» Sammanjämknigen
kom att ligga på det sättet, att skrivelseförslaget endast rörde fattigvården.
Detta på den grund, att kamrarna stannat vid olika beslut. Ursprungliga för-
slaget gällde skattetrycket i dess helhet.

Vad säger andra särskilda utskottet i motiveringen på denna punkt? Jag
skall trötta kammaren med att läsa upp, vad man skrev: »Då förslaget till lag
om fattigvården fortfarande bibehåller kommunen såsom fattigvårdssamhälle,
kan det, trots de lättnader, som genom förslaget bringas kommunerna, ej und-
gås, att fattigvården kommer att medföra betydande kostnader för kommu-
nerna. Den allmänna ökningen av priserna å allt vad som kräves för utövan-
de av understödsverksamheten, kommer nämligen att i väsentlig grad mot-
väga den lättnad i fattigvårdsbördan, som eljest skulle följt av en överflytt-
ning av vissa utgifter till landsting och stat. Men om kommunernas fattig-
vårdsutgifter alltså fortfarande bliva betydande, kommer den ojämnhet mellan
dessa bördor inom olika kommuner, över vilken så många klagomål anförts, att
fortfarande i väsentliga delar kvarstå. Ett bibehållande av kommunerna så-
som fattigvårdssamhällen kräver därför enligt utskottets mening ett övervä-
gande snarast möjligt av frågan om en utjämning mellan kommunerna av fat-
tigvårdsbördan. En dylik utjämning kan visserligen ej äga rum, utan att
hänsyn tages jämväl till övriga kommunens utgifter, men å andra sidan har det
synts utskottet, som om fattigvårdsbördans utjämnande därvid borde främst
beaktas. Huru frågan skall lösas, synes icke möjligt att utan närmare utred-
ning angiva. Därest en utjämning ej skulle kunna äga rum annat än i sam-
manhang med den pågående kommunalskatteutredningen, vore det önskligt,
om utredningen av frågan om utjämning, som, efter vad utskottet inhämtat,
hänskjutits till ett senare skede i reformarbetet, redan nu kunde påbörjas. Det
är att hoppas, att det vid denna utredning skall visa sig möjligt att avgiva ett
förslag till lösning av utjämningsfrågan, som skulle i större utsträckning än
1917 års provisoriska utjämning fylla de önskemål, som, på sätt utskottet
framhållit, särskilt ur fattigvårdens synpunkt måste uppställas för lättande
och utjämnande av kommunernas bördor.»

Där se vi, att särskilda utskottet vid 1918 års riksdag icke kunde komma med
ett så detaljerat förslag, hur utredningen borde läggas, som herr Lindberg
fordrar av motionärerna vid årets riksdag, då herr Lindberg säger, att vi icke
kommit med något uppslag av värde för utredningen ang. skatteutjämningen.
Möjligen skulle vårt uppslag kunna medföra en skattelättnad för vissa kommu-
ner. Jag finner också, att andra särskilda utskottets betänkande är åtföljt
av en reservation av herrar Källman och Olsson i Ramsta, där vi påpekat, att

när man vill taga denna fattigvårdslag, får man icke blunda för att den komme att ålägga en hel massa små landskommuner med ringa invånarantal så vittgående åtgärder för de fattiga och sjuka i församlingen, att det skulle överstiga deras krafter. Vi föreslogo därför, att landstingen skulle bliva särskilda fattigvårdssamhällen. I denna reservation talade vi om att år 1910 var det icke mindre än 21 kommuner, som hade mindre än 200 invånare, 386 mindre än 500 och 1,052 mindre än 1,000 invånare.

Ja, mina herrar, jag blev verkligen förvånad, när jag såg fjärde tillfälliga utskottets utlåtande i denna fråga. Man är som vanligt försiktig, när man avstyrker. Det är ju en ganska ömtålig fråga, och utskottet säger därför, att det icke vill taga ställning till frågan, när det avstyrker motionen. Men utskottets ärade ordförande har verkligen tagit ställning till frågan. Han har tagit den ställningen, att han anser, att det förfarande vi ha kan förbättras ytterligare och kan giva en fullkomligt tillfredsställande skatteutjämning. Han har, som sagt, åtminstone för sin del tagit fullkomlig ställning till frågan. När det nu ligger så till, att skatteunderlaget, såsom framgår av bilagorna till vår motion, i städerna i genomsnitt ligger fyra gånger högre än på landsbygden — landsbygdens skatteunderlag är i medeltal per invånare 360—365 kronor, under det att detsamma i städerna i genomsnitt är 1,200 kronor och i en del storstäder, särskilt Stockholm, betydligt däröver — så är det ju klart, att det är orimligt att begära, att man med dessa olika skatteunderlag skall sköta fattigvård, barnavård och folkskoleväsen lika över hela riket.

Då särskilt tidningen Nya Dagligt Allehanda skrivit om denna motion i två artiklar och i den första av dessa artiklar bland annat sagt, att vår motion vore ett uttryck för en senkommen förskräckelse över de beslut, som de frisinade varit med om här i riksdagen, särskilt i skolfrågan, vill jag i detta sammanhang påpeka, att den sociala utvecklingen hava givetvis icke de frisinade ensamma äran av att hava genomfört i detta land. Säger man det, så tror jag mig kunna vara färdig att instämma med den tyske kejsare, som sade: »Potz tausend, haben wir dies alles gethan?» Redan den Lindmanska regeringen genomförde vid 1909 års riksdag reformen med den kommunala mellanskolan. Och den Lindmanska regeringen ecklesiastikminister, herr Hammarskjöld, sade i den propositionen, att det skulle förutsättas, att om icke kommuner, som ville ha kommunal mellanskola, införde A-typen av folkskolan, skulle de vägras statsbidrag. Därmed gav ju den Lindmanska regeringen en ganska bra stöt till utvecklingen av A-typen i vårt skolväsen. Det erinrades även härom vid förra årets riksdag av bondeförbundets ledare i andra kammaren, herr Johansson i Kälkebo. Och ser man på fattigvårdslagstiftningen av 1918, finner man visserligen, att högerns representanter i utskottet kommo med en reservation, men den avsåg mindre viktiga punkter. Högern får alltså även dela äran av att vi fått en fattigvårdslagstiftning, som är human, och som möjliggör, att de fattiga kunna få människovärdig vård. Vi veta, huru det var förut i kommunerna, när man t. ex. i en del kommuner hade de fattiga utackorderade. Detta måste försvinna med 1918 års fattigvårdslag. Även då det gällde vården av barn, som samhället måste taga hand om, innebar lagstiftningen ett steg i rätt riktning. Och jag vill icke frångå högern äran att hava varit med om de sociala reformer, som därvidlag naturligtvis varit nödvändiga.

Vi förbisågo alltså icke 1918, att lagstiftningen måste medföra ekonomiska konsekvenser, men vi pekade på, att det måste komma en skatteutjämning till stånd. När riksdagen då skrev och begärde en utredning härom och denna utredning ännu icke är effektuerad, kan jag icke finna annat, än att det är alldeles nödvändigt för 1928 års riksdag att upprepa en skrivelse i denna fråga, ty det är ingenting åtgjort och kan ingenting göras i denna sak, förr än vi fått

Ang.
skatteutjämning för hårt
skattetyngda
landskommuner.
(Forts.)

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

problemet fullständigt utrett. Jag skulle vilja se den riksdag, som ville följa herr Lindbergs råd och bygga en ytterligare utveckling av denna lagstiftning på grundval av den författning, som vi redan ha beträffande skatteutjämning. Jag tror icke, att det är möjligt, utan jag anser, att här måste en utredning komma till stånd, om någonting skall åtgöras.

Nu vill man sammankoppla detta utjämningsförfarande med frågan om en ny skattelag, som vi ännu icke fått. Ja, dessa frågor hänga naturligtvis tillsammans. Vi, som voro med i kommunalskatteskottet, och för övrigt alla riksdagens ledamöter, som följt med denna fråga, måste inse, att det förslag, som utskottet kom med, i åtskilliga fall skulle ha lett till ökat skattetryck för vissa kommuner med, om jag minns rätt, upp till 2 kronor per bevilningskrona. Och om bondeförbundet, som yrkade på att repartitionstalet för jordbruksfastigheter skulle sänkas till 4, fått sin önskan genomförd, så hade vi fått bevitna, mina herrar, att det kommunala skattetrycket i en hel mängd kommuner skulle ökats, icke med 2 kronor utan med ända upp till 4 kronor per bevilningskrona och därutöver. Jag vill alltså påstå, att det går icke att taga en kommunal skattelag, som avser att ge en viss lättnad åt jordbruket med hänsyn till garantiskatten, utan att vi samtidigt få ett skatteutjämningsförfarande. Den kommunala skattefrågan bliver enligt mitt förmenande ej löst fullständigt förr än vi ha fått frågan om skatteutjämning utredd i hela dess vidd och även den saken ordnad.

Herr talman! Jag skall icke trötta kammaren med att tala längre i denna sak. Det blir kanhända senare anledning för mig att återkomma med några repliker. Jag tillåter mig yrka bifall till den av herr Schill vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Olsson i Högby: Herr talman! Jag har, som synes, vid detta utskottsbetänkande avgivit en blank reservation. Jag skall be att med några ord få angiva, varför jag gjort detta.

Anledningen är huvudsakligen den, att under utskottets behandling av frågan har jag icke kunnat dela motionärernas anvisningar på de riktlinjer, som en sådan utredning, som den de föreslå, skulle följa. Bland annat föreslå motionärerna, att fattigvården skulle övertagas av landstingsområdena och mera dylikt i denna riktning. Jag anser icke, att detta skulle i sig innebära någon skattelindring eller skatteutjämning. Det skulle endast innebära, att det bleve skattetyngda landstingsområden i stället för skattetyngda kommuner. Men det finns säkerligen många andra vägar att gå. Bland annat ha vi ju en ganska enkel väg, som är försökt inom fattigvårdsväsendets område och där visat sig vara av ganska god effekt, nämligen utvägen att lämna rättighet åt mindre samhällen till frivillig sammanslagning i dylikt avseende. Man kunde tänka sig, att ett sådant förfarande även kunde äga rum inom skolväsendets område.

I varje fall står det för mig klart, att det icke är bra som det är. Jag känner till ett stort antal skattetyngda kommuner. Och att de äro så skattetyngda beror på de lagar och förordningar, som högre myndigheter hava utfärdat på skolans, fattigvårdens, sjukvårdens och pensionsväsendets områden. Dessa i regel små kommuner ha ingen möjlighet att kunna reglera sina utgifter så, att de kunna bära dem. Hela kommuner bli, kan man säga, liksom fattighus. När en liten kommun med ett skatteunderlag av knappt 100 kronor per person skall bygga ett skolhus, ökar detta skatten med 2, 3 eller 4 kronor per bevilningskrona, och det är ju orimligt, att så skall vara förhållandet. Därför hade jag tänkt, att man åtminstone kunde försöka den väg, varpå jag pekade. Utskottet har i övrigt avgivit en mycket välvillig motivering, så att man kunnat tänka sig, att motiveringen skulle utmynnat i ett tillstyrkande

av motionen, men, som synes, är detta icke fallet. Jag för min del har icke någonting emot utskottets motivering, utan endast mot dess kläm, och jag kan mycket väl yrka bifall till motionens kläm med utskottet motivering.

Jag skall begagna tillfället att med några ord bemöta herr Paulsens påstående. Jag tänkte, att man icke skulle kunna använda en sådan motivering numera som att säga, att skattetungan skulle bero på låga taxeringsvärden och därav följande högre utdebiteringar. Med nuvarande taxeringsförhållanden kunna vi vara tämligen övertygade om, att några nämnvärda ojämnheter vid taxering av fastigheter icke kunna förekomma, så pass utvecklat som taxeringsförfarandet nu är. Under sådana förhållanden borde väl detta påstående falla på sin egen orimlighet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Schills reservation.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman, mina herrar! Den motion, som ligger till grund för föreliggande utskottsbetänkande, är i det hela upplagd på ett ganska egendomligt sätt. Herr Olsson i Ramsta yttrade nyss, att då han fick se utskottets utlåtande, visste han icke, om han skulle gråta eller skratta åt det. Ja, en liknande känsla hade man kanske också inom utskottet, när man började tränga in i motionen, men vi gjorde ingendera av dessa båda saker. Vi behandlade tvärtom motionen med allt det allvar, som en allvarlig fråga kräver. Å andra sidan behandlade vi den icke under den känslorördhet, som gärna skymmer bort den lugna eftertanken.

Vad vill nu motionen? Den vill uppenbarligen en effektivare skatteutjämning. Hur vill man komma fram till det målet? Kritiserar man de grunder, varpå skatteutjämningen nu vilar, de principer, som äro grundläggande för det nuvarande skatteutjämningsförfarandet? Nej, ingalunda. Det nuvarande skatteutjämningsystemet beröres över huvud icke i den föreliggande motionen. I stället söker man här gå fram på helt andra linjer. Resultatet av den inriktning, som motionärerna givit frågan, resultatet av ett insläende på de vägnarna skulle bli en omstöpning av formerna för hela vårt kommunala liv. Men jag må säga, att motionärerna göra icke någon stor affär av den saken, utan det skulle ske mera i förbigående. Jag får verkligen uttala min beundran för den intensitet, med vilken herr Olsson i Ramsta försöker övertyga oss om hållbarheten i motionens riktlinjer, därvid både långa historiska utredningar och olika språk synas nödvändiga. Jag skall icke inlåta mig på den historiska utredning, som herr Olsson gav oss del av, utan i stället granska riktlinjerna för den påyrkade utredningen, sådana dessa äro angivna på sidan 13 i det häfte, vari föreliggande motion återfinnes.

Det säges där, att »man kunde tänka sig, att landstingsområdet utgjorde skoldistrikt». Det är den första linjen för den utredning, som den föreliggande motionen anvisar. Vad skulle detta nu innebära? Jo, det kunde givetvis innebära det, att i de nuvarande skoldistrikten finge man fortfarande sköta sig i stort sett som nu; det vore det ena alternativet. Där skulle beslut fattas och bringas i verkställighet av de lokala organen, men de ekonomiska konsekvenserna av de beslut, som fattas, och av den hushållning, som föres, skulle få föras över på större enheter och på andra områden. Det är ju att gå ifrån alla sunda och riktiga hushållningsprinciper, principer, som äro eller böra vara grundläggande för all förnuftig offentlig verksamhet. Man kan då tänka sig, att de lokala beslutande korporationerna ändrade om skolformerna, ginge i författning om byggande av nya skolhus men icke alls prövade detta ur ekonomiska synpunkter — det bekomme dem mycket litet, ty de ekonomiska konsekvenserna finge, somt sagt, tagas av en annan menighet. Det går uppenbarligen icke på det sättet. Den logiska konsekvensen av en sådan anordning

*Ang.
skatteutjäm-
ning för härt
skattelagda
landskom-
muner.
(Forts.)*

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

bleve — och det är det andra alternativet — att även de beslutande och verkställande organen måste komma att centraliseras till en punkt inom länet. Här bleve alltså en skolbyråkrati vida styvare och förhatligare än den, som det nu klagas så mycket över.

Sedan kommer det en annan riktlinje, här visserligen ganska vagt utsagd men i varje fall dock tydligt skönjbar. »I årets statsverksproposition», säges det här i motionen, »begäres ett visst mindre belopp att utgå som statsbidrag till skolhusbyggen i ödemarksbygder. Detta första uppslag att med statsmedel stödja svaga kommuner vid uppförandet av skolhus är, enligt vår mening, ett steg i rätt riktning». Jag kan gärna gå med på, att det är ett steg i rätt riktning. Men frågan är nu: huru många och långa steg skola vi fortsätta att taga i den riktningen? Var slutar hela äventyret? Jag har ingenting att anmärka emot de bidrag, som för närvarande begäras. Men det synes alldeles tydligt av det sammanhang, vari detta uttalande förekommer, att här skola vi icke stanna, utan vi skola fortsätta undan för undan. Och då blir frågan: hur långt skola vi gå? Skola vi fortsätta dit, där staten övertar hela kostnaden för skolhusbyggnader? Vem skall då besluta om skolhusbyggnaderna? Skall statens beslutande församling, riksdagen, göra det, eller skola besluten fortfarande ligga kvar i de särskilda skoldistrikten, utan att man där tar de ekonomiska följderna därav? Jag tror, att man får vara mycket betänksam emot den fortsatta fotvandringen även på den vägen.

Sedan ha vi en tredje linje och denna är inriktad på fattigvårdsdistrikten. Där om säges det i motionen: »Om landstingsområdet kunde bli fattigvårdsdistrikt, skulle önskvärd utjämning av utgifterna för fattigvården ernås, och processerna skulle försvinna.» Ja, i huvudsak gäller samma anmärkning om fattigvårdsdistriktens uppgående i landstingsområdena som i fråga om skoldistriktens, endast med den skillnaden, att betänkligheterna här göra sig ännu mycket starkare gällande. Om här fortfarande bestämmanderätten och verkställigheten av åtgärder i ena eller andra avseendet komme att ligga kvar hos de lokala kommunerna, skulle det bli denna lösa hushållning; ingen sporre till hushållsamhet och försiktighet vore given, ty kostnaderna finge landstingsområdena betala. Men landstingen hade icke heller här någonting att säga till om.

Dessutom tillkommer ännu en sak. Det är väl icke gärna möjligt att tänka sig, att det skulle fortsätta med en sådan dualism, som jag förmodar att herr Olsson i Ramsta och hans medmotionärer tänkt sig. Den logiska konsekvensen av en sådan utveckling bleve, att även här komme fattigvården att centraliseras till länets centralpunkt. Och naturligtvis komme det väl då också att bli ett sammanförande av fattigvården i större anstalter med pensionärerna hopdragna till främmande orter i främmande omgivning från sina hembygder, alltså en byråkratisering i stort av vården om de fattiga. Är *det* nu verkligen en nåd att stilla bedja om, herr Olsson i Ramsta?

Och om man skulle tänka sig, att det icke skulle bli en sådan byråkratisering, då inställa sig omedelbart konsekvenser, som nog tåla att tänka på åtskilliga gånger. Här finns en del fattigvårdsdistrikt, som ålagt sig mycket stora uppoffringar för att göra vården effektiv och god med dyrbara fattigvårdsanstalter och hög uttaxering under en lång följd av år. Så ha vi en del andra kommuner, där man framför allt inriktat sig på att hålla uttaxeringen nere, och där just fattigvården fått gå med den billigaste möjliga omkostnad. Där har man alltså en ganska dålig och otidsenlig utrustning i olika avseenden, och där måste det således ovillkorligen inom den närmaste tiden nybyggas och läggas ned stora kostnader för fattigvården. Då skulle de kommuner, som nu fått pressa sig ganska hårt för en god fattigvård, i fortsättningen få vara med om att ytterligare pressas för deras skull, som hittildags kommit undan med en lindrigare uttaxering, och som även i fortsättningen relativt sett skulle

lägga bördan över på andra. Kan *det* verkligen vara en rättvis utjämning, sådant som herr Olsson i Ramsta skulle vilja ha den?

Sedan kommer en fjärde utredningslinje i motionen. »I detta sammanhang», säger motionen, »vilja vi också påpeka, att en förhöjd tilläggs pension på ett lyckligt och smidigt sätt verkar utjämnande på det kommunala skattetrycket.» Jag tror, att man kan sätta icke bara ett utan rätt många och stora frågetecken vid ett sådant påstående. Vi ha ju som en aktuell fråga de automatiska stegringarna av statsutgifterna, och det är ju både från regerings sida och från annat håll angivet som en viktig angelägenhet att söka reglera och i någon mån hämma just dessa automatiska utgiftstegringar. Av dessa är just den, som rör statens kostnader för tilläggs pensionerna, en av de mest väsentliga. I det hänseendet stiger kostnaden för närvarande med omkring fyra miljoner kronor om året. Vi äro i årets riksstat uppe vid en summa av 39 miljoner kronor för ifrågavarande ändamål, och det beräknas, att vi för budgetåret 1950—51 skola vara uppe vid 63—64 miljoner kronor. Det är en mycket väsentlig sak, som det här är fråga om, en sak, som man icke bör taga alltför lättvindigt. Jag tror, att frågan om pensionsförsäkringens ekonomiska konsekvenser och organisation överhuvud snart nog — i varje fall inom en icke alltför avlägsen framtid — måste tagas upp till omprövning. Men den måste säkerligen då tagas upp till omprövning ur helt andra synpunkter och i ett helt annat sammanhang, än motionen här inriktat sig på.

Vi veta nog alla, vi som varit med om sådana angelägenheter ute i bygderna, hur svårt det i många fall är att uppskatta de enskilda pensionärernas inkomster och deras ekonomiska ställning överhuvud taget. Vi förstå också, hur frestande det kan vara ute i kommunerna att ge dem det mesta möjliga. Men vi förstå också, hurudant resultatet skulle bli, om man vid bestämmandet av de beräknade inkomsterna för dem, som ansöka om tilläggs pension, skulle se saken väsentligen ur skatteutjämnings synpunkt, något som tydligen motionärerna vilja, att man skall göra. Därmed skulle vi komma in på en löslighet vid prövningen av dessa saker, som skulle leda till oberäkneliga konsekvenser. Den skulle icke endast leda direkt därtill genom den ökning av summan av tilläggs pensionerna, som herr Olsson i Ramsta och hans medmotionärer vilja få till stånd, utan den skulle dessutom leda därtill genom löslighet vid beräklandet och fastställandet av de enskilda individernas behov, och vi skulle därmed i detta hänseende komma ut på ett fullkomligt ekonomiskt gungfly. Jag tror, att även den nu nämnda riktlinjen är av den art, att vi böra vara synnerligen betänksamma gentemot densamma.

Slutligen kommer en sista riktlinje, den som gäller barnavården. »Så ordnad, som denna barnavård nu är», heter det i motionen, »kan det knappast vara några principiella betänkligheter mot att staten övertager kostnaderna för denna barnavård.» När vi nu veta, hur just dessa kostnader äro i rätt starkt stigande, och när vi också veta, hur föräldraansvaret är i sjunkande — något som vi litet var torde ha en mycket stark förnimmelse av — förstå vi vart en sådan tanke kunde leda. Barnavårdsmännen ute i kommunerna ha i allmänhet en ganska besvärlig sysselsättning. De ha en ständig strid att föra mot försumliga föräldrar, och de måste med all kraft hävda kommunens rätt att påyrka, att föräldrarna i första hand skola draga försorg om de varelser, som de satt till världen. Men ofta nog betraktas det av föräldrarna rent av som en förnimmelse, att det ifrågasättes, att så skall ske. Vi förstå, att om kommunerna icke få något ekonomiskt intresse av att föräldrarna tillhållas att göra sina skyldigheter, komme ovillkorligen intresset och hågen att slappna hos dem, som i detta fall skola tillvarataga kommunernas eller samhällets rätt i stort. Även den linjen är av den art, att den måste väcka synnerligen starka betänkligheter.

Jag har nu granskat riktlinjerna i motionen något var för sig, och jag kan

Ang.
skatteutjämning för hårt
skattetrynnda
landskommuner.
(Forts.)

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

också göra en sammanfattning av dem. Var för sig skulle dessa linjer komma att verka så, att intresset för en god hushållning, intresset för ett riktigt handhavande av de olika angelägenheterna ute i kommunerna komme att förslappas och mer och mer elimineras. Men de skulle också komma att medföra ett annat resultat. De skulle komma att med ofrånkomlig konsekvens leda till att de hushållnings- och ordningsangelägenheter, som nu äro det väsentliga i kommunerna, som äro dessas egentliga uppgift, skulle ledas bort från desamma över till andra samhällsorganisationer, såsom landstingsområdet eller staten. Något av de nuvarande formerna skulle väl fortfarande vara kvar, men huru länge? Det är väl icke gärna möjligt att tänka sig, att, sedan man borttagit själva innehållet i de organisationers verksamhet, som kommunerna utgöra, dessa ändock skulle fortsätta att leva med någon högre grad av liv. Vi ha väl ändock en ganska stark känsla av vad kommunernas hushållning betytt och alltfört betyder för samhället i stort och även för vad handhavandet av dessa angelägenheter haft att betyda för folkets rent medborgerliga uppfostran i landet. Men om man på detta sätt skulle föra allt väsentligt av de uppgifter, som kommunerna nu ha, över till andra organisationer, vad blir det då egentligen kvar av den kommunala verksamheten? Det är ingenting mindre än en plan för en långt gående omstöpning av vårt samhällsliv, som här kastas fram på fullkomligt lösa boliner. Jag föreställer mig, att kammaren skall ha rätt svårt att gå med på något sådant. I den reservation, som här föreligger, finns icke med ett ord avstånd taget från alla dessa riktlinjer, som motionen här pekar på, och jag skulle tro, att kammaren knappast kan vara färdig att springa med på sådana vägar, som motionen vill föra oss in på.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Alla borde väl vara eniga om, att de skäl, som blivit framförda i herr Olssons i Ramsta motion för en omläggning av de kommunala skatter, vilka utgå för sådana statsändamål som skola, statskyrka och fattigvård, äro bärande. I synnerhet ha under ett par årtionden skatterna för täckandet av kostnaderna för folkskoleundervisningen stigit betydligt. År 1900 uppgingo dessa utgifter till tio miljoner kronor för vår landsbygd, under det de år 1920 uppgingo till femtiosju miljoner. Det skattesystem, som lägger sådana kostnader på kommunerna, är i längden ohållbart. Kommunerna ha en sådan skiftande ekonomisk bärkraft, ett sådant skiftande skatteunderlag, att skatten verkar orättvist och trycker hårdast den minst bärkraftiga delen av vårt svenska folk. Den statistik, som åtföljer motionen, synes mig lämna bevis därför. Den beskattningsbara inkomsten för varje individ i vår huvudstad belöper sig till i genomsnitt 2,000 kronor och den kommunala skatten till ungefär 6 kronor per bevillningskrona. Samma skatteunderlag per individ i t. ex. Blekinge landsbygd utgör allenast 225 kronor, och skatten uppgår för jordbrukarna därstädes — om man medräknar vägskatt och även landstingsskatt — till 18 kronor per bevillningskrona. Barnantalet på vår landsbygd är också vida större än i våra storstäder. Stockholms stad med ett skatteunderlag av en miljard kronor bekostar undervisning för 31,000 folkskolbarn i runt tal. Det län jag tillhör, Kristianstads län, med ett skatteunderlag av $\frac{1}{10}$ därav eller 100 miljoner kronor har undervisningsskyldighet beträffande samma antal barn. Av »Årsbok för Sveriges kommuner» skola herrarna finna, att uti åtskilliga landsortskommuner i de fattigare bygderna uppgår skatteunderlaget per individ i genomsnitt till icke mera än 100 å 200 kronor med en skatt av ända upp till 20 å 30 kronor per bevillningskrona. Gå vi sedan till den mest gynnade av våra kommuner, Djursholm, visar sig skatteunderlaget per individ vara i medeltal 4,300 kronor,

och skatten belöper sig, medräknat landstingsskatten, till 6 kronor per bevillningskrona. Om vi nu tänka oss en småbrukare eller en arbetare i en dylik landskommun med hustru och fyra barn — sålunda en familj om sex personer — så har han en beskattningsbar inkomst av i medeltal 1,000 kronor, under det att en familj av samma storlek i Djursholm har i medeltal 25 å 30,000 kronor. Är det då icke upprörande, mina herrar, att en arbetare eller småbrukare i en dylik kommun måste avstå 20 å 30 procent av sina inkomster, då den rike mannen i Djursholm med sina 25 å 30,000 kronors inkomster allena avstår 6 %? Och sådana upprörande orättvisor kan riksdagen tåla i längden!

Nu framställer sig den frågan: äro dessa undervisnings-, fattigvårds- och kyrkoangelägenheter statsändamål eller icke? Från de rika kommunernas sida svarar man naturligtvis, att detta icke är fallet. Men från samma håll anser man, att t. ex. operan är en nationell angelägenhet och att därför understöd av allmänna medel, av lotterimedel, bör utgå till denna, för närvarande med 1½ miljoner kronor. Är emellertid icke det uppväxande svenska folkets undervisning och höjande till en högre bildningsnivå liksom vården av våra åldringar och fattiga ett statsändamål i vida högre grad än scenen? Så skulle jag åtminstone tro. Men då böra väl bördorna läggas icke på de fattigaste utan på hela vårt folk.

Nu säger man, att man i detta avseende kan gå fram efter så olika riktlinjer. Mycket riktigt, jag vill icke gå utredningen i förväg härvidlag. Men vore det icke helt naturligt, att man hjälpte kommunerna att bära de bördor, som åläggas för statsändamål, och uttog kostnaderna genom en ökad inkomst och förmögenhetsskatt? Då drabbade bördorna åtminstone icke de mindre bemedlade i vår huvudstad eller andra större kommuner. Då bleve det en utjämning; de som hade lättast att bära skattebördan finge också göra det.

Man säger vidare, att man icke skall beskära kommunernas självbestämningssrätt och att man icke bör minska deras intresse för skola och fattigvård; den är redan så beskuren. Men kommunerna böra väl icke anse sin självbestämningssrätt inskränkt, om t. ex. staten bidroge med en viss ersättning för varje skolbarn för underlättande av kommunernas amortering av skolhusbyggnaderna.

Så menar man ytterligare, att det icke är rimligt, att kommuner, som sköta sina angelägenheter väl, skola hjälpa dem som missbruka och vanvårda sin ekonomi. Ja, mina herrar, 80—90 % av kommunernas skatter bero icke på beslut av kommunalstämmor och kyrkostämmor utan av de beslut, som fattats här i riksdagen och vilkas utförande sedan överlämnats åt myndigheterna. Jag antager, att även om en utjämning skulle ske av dessa skatter, komme icke kommunernas självbestämningssrätt att trädas för nära.

Nu har man sagt, att det var skolreformen, som medförde de höga skatterna. Men skolreformen beslöts ju förra året, och utgifterna för skolväsendet stodo redan 1920 på sin höjdpunkt. Den saken har således icke med skolreformen att göra. Jag förstår för övrigt icke motståndet mot skolreformen. Jag har icke annan del i densamma, än att jag med talmansklubban bekräftade kammarrens beslut, men jag åhörde debatten och tänkte hela tiden: Varför detta motstånd? Var är kärnpunkten? Jag fick lösensordet från en ledamot på Stockholmsbänken. Han yttrade: Landsbygdens barn komma att trängas med stadsbornas barn på den lärda vägen! Där var lösensordet: man vill icke ha dem dit. Det förefaller mig, som om det varit ärligare av motståndarna till skolreformen att säga rent ut: vi vilja icke ha landsbygdens barn in till våra skolor. Man råder landsbygden att spara och säger, att man där gått för långt i folkundervisningens befrämjande. Men jag frågar: ha icke landsbygdens barn samma rätt till den bildning, som staten lämnar, som stadsbornas barn?

*Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)*

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

Det bör erkännas, att det här gäller ett statsändamål och att det således är statens skyldighet att upprätthålla undervisningen.

Inom de olika partierna här i riksdagen söker man vinna Sveriges småbrukares röster i valen. Högern viftar med tullar. Ja, mina herrar, det är åtminstone omstritt, om *alla* tullar varit till gagn för småbrukarna; somliga kanske ha varit det under tryckta tider. Socialdemokraterna lova en jordreform, som skulle vara till gagn för de blivande jordbrukarna och för arrendatorerna. Och bondeförbundet menar, att största vikten ligger på att garantiskatten för jordbruket nedbringas från 6 till 5 %. Men i jämförelse med den här ifrågavarande stora skatteutjämningen äro alla dessa spörsmål av ringa betydelse. Huvudsaken är icke att inom kommunerna göra en utjämning. Det är mellan de rika kommunerna och de fattiga, mellan de stora förmögenheterna och de små skattedragarna, som utjämningen skall ske för att vinna rättvisa åt dessa senare.

Nu svarar utskottet: det är alldeles givet, att motionärerna ha rätt, men det är deras riktlinjer, som vi icke kunna vara belättna med. En kommande utredning får väl dock visa, vilka riktlinjer som äro lämpliga. Har man den uppfattningen, att tillståndet är orättvist sådant som det nu är — och det lär ingen kunna jäva — då vet jag icke, varför icke riksdagen skulle nu begära, att en utredning komme till stånd, så att man kunde få en rättvis beskattning även på detta område.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sköld: Herr talman! Den motion, som här debatteras, berör utan tvivel ett mycket viktigt ämne. Men jag undrar ändå, om motionären och hans medhjälpare i denna debatt riktigt övertänt förhållandet mellan syftemålet och de medel, som man vill använda för att nå detsamma.

Herr förste vice talmannen yttrade till sist i sitt anförande några ord, som kanske äro ägnade att stämma till eftertanke. Han sade: Här är det icke fråga om en skatteutjämning kommunerna emellan, här är det fråga om en skatteutjämning mellan rika och fattiga. Vad innebär detta? Jo givetvis, att det icke nu gäller så mycket den tekniska skatteutjämningen som grunderna för den kommunala beskattningen. Här är det fråga om de grunder, efter vilka de medel skola uttagas av svenska folket, med vilka de kommunala utgifterna skola gäldas. Detta är kärnpunkten i frågan, och ser man saken så, kommer man kanske ut på större vatten, än den ärade motionären tänkt sig.

Vad är det egentligen som vi här stå inför? Jo, det är samma företeelse, som vi förut mött rörande statens finanser. Det har efter kriget höjts ständiga rop på nedsättning av skattebördan, när det gäller statsskatterna. Vad vi här stå inför är samma krav, såvitt angår den kommunala skattebördan. Det är otvivelaktigt så, att den kommunala skattebördan är långt mera tryckande för det svenska folkets stora flertal än vad t. ex. den direkta skatten till staten är. Det är därför helt naturligt, att denna fråga kommit upp.

Man ställes då inför det spörsmålet, huruvida man kan tillgripa Geddesyxan, d. v. s. åstadkomma besparingar i kommunerna och nedpressa de kommunala behoven. Jag tror för min del, att man nog kan göra något även på den vägen, ehuru man givetvis kommer att säga: det mesta av utgifterna är beroende på riksdagens beslut. Jag anser, att riksdagen ibland litet lättsinnigt beslutat om kommunala utgifter, och jag tror, att riksdagen icke alltid iakttager den återhållsamhet, som vore behöfvig, när det gäller att fatta beslut, som ha ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Det är möjligt, att detta också hänger samman därmed, att de skatter, varmed dessa utgifter skola gäldas, tagas ut i annan ordning än statsskatterna — utan riksdagens medverkan

— och riksdagens ansvar blir därför kanske icke så stort, som det egentligen borde vara.

Nu vill jag genast skynda mig att säga, att jag tror att i stort sett ha de åtgärder, som från statsmakternas sida vidtagits och som lett till kommunala utgifter, varit behöfliga för folkets välfärd. Jag anser också, att den stora majoriteten av det svenska folket kommer att slå vakt omkring denna politik. Jag tror därför icke, att det finns stora möjligheter att genom att slopa de inrättningar, som vi nu ha, eller genom motsänd mot nya, som äro nödvändiga, åstadkomma en väsentlig nedsättning av de utgifter, som krävas för kommunala ändamål. Men då pressas man också givetvis över på andra linjer. Man pressas över just på den linjen, som herr förste vice talman var inne på: bördorna böra läggas efter skattebetalarnas förmåga. Den kommunala beskattningen är nu icke lagd efter vederbörandes förmåga, den följer icke förmågo-principen, den drabbar proportionellt — och den fattige oerhört mycket hårdare än den rike. Problemet blir alltså: hur skall man kunna göra en sådan anordning, att man kan uttaga de skatter, som behövas för kommunala ändamål, efter förmåga men ändå samtidigt bibehålla den kommunala självstyrelsen. Detta är det stora problemet, ett problem, som är oerhört mycket mera vittomfattande än frågan om den tekniska skatteutjämningen.

Hela det nämnda spörsmålet hänger samman med den kommunala skattefrågan. Jag har personligen den uppfattningen, att man måste finna en väg, varigenom någon del av de kommunala uppgifterna bekostas av statsmedel, för att man på den vägen skall kunna tillämpa en beskattning efter förmåga, samtidigt som man därigenom också kan få en liten hållhake på riksdagen, så att den icke i onödan kastar bördor på kommunerna. Men tillika måste det ordnas så, att man kan taga den kommunala förvaltningens hjälp i anspråk, att man kan få anordningar, varigenom det sörjes för sparsamhet och omsorg och förhindras byråkrati. Det gäller här ytterst svåra problem. Jag för min del är långt ifrån färdig att ens kunna antyda några riktlinjer för en sådan utredning. Och det är väl också omöjligt att gå in för något så vittutseende som detta i en tid, då vi ha en kommunal skattefråga, som så att säga dinglar i luften. Vi veta icke om den kommer i år eller till nästa år, och vi veta icke hur förslaget kommer att gestalta sig. Kunna vi, innan vi på allvar tagit ståndpunkt till den saken, gå in för den utredning, som här ifrågasättes och som måste bli mycket omfattande, om den skall leda till något resultat? Jag säger: vi kunna det *icke*. Jag tror, att vi ganska snart komma till det resultat, som förresten herr Olsson i Ramsta antydde i sitt anförande, nämligen att den kommunala skattefrågan icke kan lösas slutgiltigt i vårt land, förrän frågan om avlyftande från kommunerna av en del uppgifter blivit löst. Tills vi bli på det klara med att vi få så förfara, tror jag att denna fråga bör vila, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Danielsson: Herr talman! Om det är någonting, som denna långa debatt, under vilken man framfört så diametralt motsatta uppfattningar, givit belägg för, är det självfallet, att den föreliggande frågan är ganska vittomfattande. Detta stärker ju intrycket av att den föreslagna utredningen är nödvändig. Det är ingen, som har förnekat, att det kommunala skattetrycket är ojämnt och för en del små landskommuner hårt och orättvist.

Vad man nu från utskottsmajoritetens sida först och främst vänder sig emot, då man går på avslag å motionen — och icke bara dess motivering utan även dess kläm — är den omständigheten, att de i motionen uppdragna riktlinjerna skulle föra alltför långt och icke vara framkomliga. Utskottets talemän ha också, då de förfäktat denna åsikt, sökt framlägga många olika skäl härför.

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

Man säger t. ex. som utskottets ärade ordförande och fru Ekberg, att en utjämning på vissa områden skulle kunna innebära, att de hårdast skattetyngda kommunerna komme att få ännu högre kommunalskatt än de förut haft, en tankegång, som jag erkänner att jag är oförmögen att följa. Herr Paulsen framhöll vidare den ojämna taxeringen såsom en orsak till det hårda skatte-trycket. Det har emellertid redan av en föregående talare påpekats det fak-tum, som vi alla torde känna till, att man speciellt under den senaste tiden gått in för en utjämning av taxeringsförfarandet, så att en dylik invändning knap-past kan ha några hållbara grunder.

Problemets kärnpunkt är tydligen: vill man göra någonting för att komma de små skattetyngda kommunerna till hjälp? Jag erkänner visserligen, att detta är ett svårt problem. Man invänder t. ex., att den kommunala självsty-relsen kommer att trädas för nära, och man fruktar, att de små primärkom-munerna, när de icke längre bli ansvariga för utgifterna, skulle lämna sparsam-hetens goda väg och att det skulle bli, såsom herr Persson i Falla sade, en kor-poration som beslutade och en annan som stode för utgifterna. Ja, men är det icke så i viss mån redan den dag som i dag är? Kommunerna åläggas ju, för att taga ett exempel, att bygga skolbyggnader. De få visserligen vara med att besluta härom, men den kommunala självbestämmingsrätten torde i sådant fall vara en chimär. Skatterna springa därigenom ofta upp till en svindlande höjd. Det är speciellt i Västergötland, som man är begävad med dylika ut-gifter. Den kommunala skattebördan kan av sådan anledning springa upp till över 20 kronor för bevillningskrona, och jag läste i en tidning, att en kom-mun — låt vara givetvis bara tillfälligt — nyligen nödgades för en skolbygg-nad uttaxera 40 kronor för bevillningskrona. Även om sådant säkerligen stund-om är till bildningens fromma, är det ändå oerhört betungande.

Själva kärnpunkten i motionen, såsom jag fattar den, är icke bara förslaget om en kommunal skatteutjämning i vanlig form, utan även tanken, att de rika skola hjälpa till att betala de fattigas utgifter i högre grad än nu är fallet. Jag ryggar icke alls tillbaka för den tanken. Stockholms stads invånare liksom i allmänhet kommuner, som äro bättre ställda, ha visserligen givetvis mycket svårt att sätta sig in i dessa förhållanden. Och likväl har för att hålla oss end-ast till skolbyggnaderna, kostnaden beräknats för den närmaste tiden uppgå till icke mindre än 57 miljoner kronor.

Nu säger man, att kommunerna komme att slösa, om statsmedel erhöles för ändamålet. Men om jag gör det tankeexperimentet, att staten bidroge endast med *hälften* av kostnaderna, så skulle det säkerligen i alla fall förefinnas en sparsamhetskänsla i kommunerna, som bleve avgörande vid uppgörandet av byggnadsplanerna.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än att vad man må kun-na anmärka mot oklarheten i någon del av motionen icke bör föranleda att man på grunder, som delvis äro uppkonstruerade — då man icke *vill* göra någon-ting — skulle komma till ett avslag på den stora tanke, som framförts i mo-tionen. Vi *måste* lämna hjälp till de kommuner, som nu nästan revoltera gent-emet statsmyndigheterna, då dessa pålägga dylika tryckande och ojämna bördor.

Vad sedan sammanhanget med kommunalskattefrågan beträffar, tror jag icke, att den utredning, vilken här kan komma att beslutas och vilken, såsom den siste talaren nämnde, måste taga en synnerligen lång tid i anspråk, skulle komma att visa sig hindrande för ett beslut i kommunalskattefrågan. Jag tror, att det viktiga är, att någonting blir gjort, och här kan ingenting göras — det har denna debatt till fullo visat, om man icke visste det förut — innan en ut-redning kommit till stånd. Utredningen är naturligtvis icke bunden att följa de riktlinjer, som hastigt skisserats i den föreliggande motionen. Den måste taga

hänsyn till alla på frågan inverkan de faktorer, och då den som sagt måste taga lång tid, är det skäl att det nu fattas ett beslut om dess företagande.

Debatten har nu delvis rört sig om de svårigheter, som skulle uppstå genom de föreslagna anordningarna. Man har så samvetsgrant gått in på dessa svårigheter, som om det här gällt att debattera ett lagförslag. Jag tror icke, att man bör låta skrämman sig av något sådant. Vi må komma ihåg, att vi representera kommuner, som icke kunna göra sin röst hörda, fattiga små kommuner spridda runt om i landet. I närvarande stund digna de under de kommunala skattebördorna, vilka visa en tendens att fortfarande, till följd av statsmakternas åtgöranden, stiga undan för undan. De som ha kapital flytta ut från sådana kommuner; det är ju den rena konfiskationen, när en fjärdedel eller en tredjedel av inkomsterna gå till kommunalskatt. Man har — i förbigående sagt — talat med litet överlägset förakt om de motioner, som framkommit från representanter för mitt län och där det påvisats, hur betungande skolväsendet blivit för kommunerna. Dessa motioner ha dock ett reellt underlag, och om något dylikt inträffat inom andra kommuner, t. ex. i Stockholms stad, skulle man säkert ha skrikit i himmelens sky, och hela den stora pressen skulle ha pekat på vilken orättvisa som förelegat. Men nu bryr man sig icke om saken, utan man gör bara gällande att en förändring skulle leda till farliga konsekvenser. Det är, herr Persson i Falla, icke en omstöpning av hela vårt ekonomiska liv, som motionärerna åsyfta, utan det är en rättvisare fördelning av de bördor, som staten ålägger de små kommunerna att bära. Då det är fullkomligt obestrif, att det nuvarande tillståndet är ohållbart, är det icke för mycket begärt, att man går in för en utredning härvidlag.

Jag ber att få yrka bifall till herr Schills reservation.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman! Endast några få ord! Sedan herr Persson i Falla utslungat det ordet, att genomförandet av riktlinjerna i motionen skulle medföra »en fullständig omstöpning» av det nuvarande samhället, är det väl fåfängt att yrka bifall till reservationen. Jag förmodar, att detta skrämt alla de medlemmar av hans parti eller av bondeförbundet, som möjligen ämnat gå på reservationen, att avstå härifrån och rösta för utskottets förslag.

Herr Persson använde sig av det trolleriet i sitt kritiska negativa anförande, att han helt nonchalant förbigick den frågan, huruvida det vore nödvändigt och önskligt att få till stånd en skatteutjämning, som vore effektivare och ginge utöver ramen för det nuvarande. Den frågan ägnade han aldrig ett ord, utan i stället ingick han på en nedgörande kritik av de vägar, som motionärerna anvisat för en utredning. Det hade varit önskvärt, när herr Persson i Falla kritiserar alla de föreslagna utredningsvägarna, om han å sin sida pekat på någon framkomlig väg för utredningsförfarandet. Vi ha tillåtit oss i motionen visa hän på vad som föreslagits tidigare, men naturligtvis underkände herr Persson i Falla alla dessa riktlinjer. Frågan om utökningen av skatteheterna för skoldistriktet till landstingen kritiserades ihjäl, och när det gällde frågan om utökning av skatteheterna i fattigvårdshänseende, så säger herr Persson i Falla: Vi veta ju, att det är ett allmänt känt förhållande, att stor motvilja råder mot att de fattiga ute i kommunerna bli förda från sina hemkommuner och inplacerade i större komplex. Precis samma argument användes vid 1918 års riksdag av herr Magnusson i Tumhult, när det gällde frågan om att landstinget skulle övertaga vården av de kroniskt sjuka. Det har dock befunnits, att det gick mycket bra att ordna frågan på den vägen, vilken för övrigt var den enda framkomliga. De kroniskt sjuka äro nu i vårt län t. ex. sammanförda i två hem, ett i Flen och ett i Nyköping, och det har icke förmärkts några svårigheter att få dit patienterna. Tvärtom: de största svårigheterna ha varit

Ang.
skatteutjämning för hårt
skattetyngda
landskommuner.
(Forts.)

Ang.
skatteutjäm-
ning för hårt
skattetyngda
landskom-
muner.
(Forts.)

att få rum för dem, ty de ha fått ligga och vänta långa tider i allmänhet i fattigvårdsanstalterna ute på landsbygden, innan de få komma in.

Nej, herr Persson i Falla, den kritiken var alldeles fruktlös. Vi ha icke pekat på något annat än vad som föreslagits förut, och herr Persson i Falla har icke kunnat visa på någon annan framkomlig linje. Jag förstår, att han endast gjort sig till tolk för det motstånd mot en skatteutjämning, som måste ligga i alla *de* kommuners intresse, vilka för närvarande ha ett ganska lågt kommunalt skattetryck. Detta är alldeles klart, och man förstår det motståndet. Jag skall nu icke ägna mig mer åt herr Perssons kritik utan endast säga ett par ord med anledning av herr Skölds yttrande.

Herr Sköld slutade sitt anförande med att framkasta två frågor. Den ena frågan löd så: Kunna vi, innan vi tagit ställning till kommunalskattefrågan, ge oss in på en utredning av den kommunala skatteutjämningsfrågan? Herr Sköld förklarade: Jag svarar nej. Men sedan tillade herr Sköld: Kunna vi, innan vi fått frågan om överförande av en del av de kommunala uppgifterna å staten, lösa kommunalskattefrågan? Även på den frågan svarade herr Sköld nej. Hans svar på den ena frågan måste emellertid upphäva svaret på den andra. Svarar han nej till den senare frågan, måste han förutsätta, att vi skulle rösta för reservationen, så att vi kunna få en utredning, på vad sätt staten eller ett annat större samhälle, eventuellt landstinget, kunde övertaga en del av de kommunala utgifterna.

Herr talman! Jag har ingen anledning att frånträda mitt förut framställda yrkande, fastän jag icke har något hopp om att kammaren går med på reservationen. Men jag förmodar, att frågan faller framåt. Frågan måste lösas, om icke förr så när vi få förslag till en ny kommunalskattelag.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Blott ett ord såsom replik till herr Sköld. Herr Sköld och jag tyckas vara på samma linje i vissa fall, i det att vi båda anse, att såväl de för statsändamål som de för kommunala ändamål utgående skatterna böra läggas såsom skatter efter förmåga. Men herr Sköld ansåg, att man icke borde begära utredning i föreliggande spörsmål, förrän kommunalskattefrågan förelåg till behandling. Det förefaller mig, att man knappast kan på ett fullt lämpligt sätt lösa kommunalskattefrågan, förrän man vet, vilka skatter kommunerna skola bära och hur skatterna skola fördelas på den kommunala och på den statliga budgeten. Därför synes man redan nu böra uttala, att en skatteutjämning är av nöden.

Utskottet för sin del sätter stort förtroende till regeringen i denna fråga. Ja, vem vet vilken regering som sitter då frågan framdeles blir föremål för behandling? Och uppriktigt sagt: de regeringar, som hittills suttit, ha visat föga intresse för den rättvisa beskattningen på vår landsbygd. Den Lindmanska, den Sandlerska och till och med den Edénska regeringen ha visat samma bristande förståelse. Den nuvarande regeringen är även i det hänseendet ett ännu icke fullskrivet blad.

Det synes mig, att när man har klart för sig, hur upprörande dessa skatteförhållanden äro, hur upprörande det är att en fattig arbetare skall betala i kommunalskatt för statsändamål tre gånger så mycket som en person i god ekonomisk ställning, borde man vara med om en förändring härvidlag.

Man fäster nu uppmärksamheten på att det finns en del småstäder, som äro i samma olyckliga predikament som landsbygdens kommuner. Ja, det är alldeles tydligt, att det bleve en lättnad även för dem, om staten i större omfattning än nu är fallet övertager och bekostar undervisningen och andra dylika statsändamål; de komma därvidlag i samma kategori som landskommunerna. Det gäller i allmänhet att överföra skattebördan från de icke bärkraftiga kom-

munerna till sådana som kunna bära dem och att lägga skatten efter förmåga enligt inkomst- och förmögenhetsskattens grunder.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Schill avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Ramsta, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Schill avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av väckta motioner om befrielse från automobilskatt för ägare till visst slag av automobiler; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror yttrade:

*Ang.
en särskild
stämpelavgift
för vissa
lyxvaror.*

Herr Nylander: Herr talman! Som kammarens ledamöter torde finna, har jag och herr Lithander icke ansett oss kunna gå med på utskottets här föreliggande förslag utan avgivit en reservation. Orsaken till detta vårt ställningstagande är ingalunda att finna däri, att vi för vår del på något sätt skulle vilja skydda här ifrågavarande lyxartiklar för beskattning, utan förhållandet har sin grund i några andra omständigheter, på vilka jag här vill ingå.

Vi ha för vår del funnit, att den beskattning, som här föreligger och som ju härstammar från kristiden, drabbar särskilt ojämnt den lojala handeln och driver ut försäljningen av här ifrågavarande artiklar på smygvägar. Man har ju då och då sett annonser, insatta av resande i dessa artiklar, vilka säkerligen ofta ordna sina affärer så att de kringgå beskattningen.

Vidare vill jag erinra om det förhållandet, att många av de personer, som äro i den situationen, att de kunna lägga sig till med lyxföremål såsom pärlor och dylikt, ofta vistas utrikes där de ha tillfälle att göra inköp av sådana föremål, och taga dem hem till Sverige utan att de varken förtullas eller bliva före-

Ang.
en särskild
stämpelavgift
för vissa
lyzvaror.
(Forts.)

mål för beskattning, då de införas såsom personligt gods. De, som få sitta emellan, äro de lojala affärsmännen i denna bransch.

Men det är även andra omständigheter, som bidragit till att vi icke kunnat gå med på utskottets förslag. Kungl. Maj:t har redan i sin proposition ställt sig tämligen likgiltig till denna beskattningsfråga ur statsfinansiell synpunkt. Finansministern framhåller sålunda, att det belopp, som denna stämpelavgift inbringar, är så obetydligt, att skattens bibehållande eller bortfallande icke behöver påverka beräkningen av inkomsttiteln i dess helhet. Det gäller här ett sammanlagt belopp av endast 50,000 kronor. Studerar man saken närmare, finner man ytterligare, att för att få in dessa 50,000 kronor behövs bortåt ett femtiotal tillsyningsmän, vilkas arvoden belöpa sig till omkring 10,800 kronor om året, förutom resekostnad och traktamentsersättning. Alltså: För att övervaka den lojala handeln, som är av tämligen begränsad omfattning på detta område, och därigenom bidraga till att handeln med dessa varor kommer ut på andra vägar, där de undgå beskattning, behövs det ett femtiotal tillsyningsmän för att slutligen få fram ett belopp av 50,000 kronor. Det här verkar på mig, som när bonden skulle raka grisen: Det är mycket skrik och litet ull. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

Med herr Nylander förenade sig herr *Bernström*.

Herr Björklund: Herr talman! Jag skall gärna medgiva, att det belopp, som tillföres statskassan genom ifrågavarande skatteform, ej är av någon större betydelse med hänsyn till statsregleringen. Chefen för finansdepartementet har ju också i propositionen antytt detta, men har av olika skäl ansett, att skatten bort bibehållas såsom ett bidrag till statsinkomsterna. Jag skall dock ej närmare ingå på dessa skäl.

Nu är det väl emellertid på det sättet, att medborgarna i vårt land, som i regel äro ganska hårt tyngda av skatter både till stat och kommun, inte skulle förstå sig vidare på om man började med skattelindring just på ifrågavarande område. När man vet, att ett otal människor i landet ha den allra största svårighet att komma ut med de skattesatser, som åläggas av kommunala och statliga myndigheter, får man inte se saken så pass lättvindigt, som herr Nylander tycks vilja göra, så att man vill avskaffa denna skatt endast därför att det förefinnes en hel del svårigheter att få in dessa skattemedel till staten och att en hel del personer sysselsättas därmed. Beloppet är visserligen icke så stort, men det är likväl så pass stort, att man bör räkna med det vid en statsreglering, även om den går löst på hundratals miljoner kronor. För min del tycker jag för övrigt, att ett belopp på 50,000 kronor inte är så oväsentligt.

Saken har varit föremål för riksdagens prövning vid flera tillfällen. Ett år behagade regeringen inte framlägga proposition i ämnet, men då väcktes en motion av en ledamot i första kammaren och båda kamrarna biföllo densamma. Jag tycker som sagt för min del, att man inte bör börja med skattelindring på den vara, som det härvidlag är fråga om. Skall man börja med skattelindring — och dess bättre är en sådan förebådad i statsverkspropositionen — är det klokare att lägga den på de stora konsumtionsartiklarna, som allmänheten har behov av. De, som ha råd att köpa äkta pärlor, ha också råd att betala skatt för dem. Jag tycker för min del inte det ringaste synd om dessa människor, därför att de få vara med om att bidraga en smula till staten, då de förvärva dessa dyrbara smycken.

Jag skall inte inlåta mig på en längre debatt i detta ärende, ty jag förutser, att utgången är tämligen given. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nylander**: Jag trodde icke, att jag skulle behöva förklara för herr Björklund, att jag för min del — vilket jag framhöll redan i mitt förra anförande — icke har något att invända mot en beskattning av ifrågavarande lyxvaror i och för sig. Jag framhöll emellertid, att det är den lojala handeln, som betungas av beskattningen, och icke de människor, som ha råd att köpa artiklarna. De kunna säkerligen mycket väl tåla en beskattning av de pärlor och andra lyxföremål, som det här är fråga om, men det är inte den saken det här gäller. Jag hoppas, att de, som åhörde mitt förra anförande, också funno, att jag i den punkten var ense med utskottet men att det var andra skäl, som motiverade mitt avslagsyrkande, vilket jag, herr talman, ber att få vidhålla.

Ang.
en särskild
stämpelavgift
för vissa
lyxvaror.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår kautschukringar m. m. till motorvelocipeder; och

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse angående förbud mot utförsel från riket av smidbart järnskrot dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 9.

A föredragningslistan var härefter uppfört första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande.

Ang.
ersättning åt
nämndemän.

I enlighet med vad herr *Schlyter* föreslagit i en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 164, vilken behandlats av första lagutskottet, hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning skulle kunna tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kunde föranledas.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Borell*, *Bissmark*, *Persson* i Trången och *Christenson* i Södertälje, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning skulle kunna tillerkännas nämndemän för med nämndemansuppdragets utförande förenade resekostnader, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning kunde föranledas; samt

av herr *af Ekenstam*, som yrkat, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang.
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr af Ekenstam: Herr talman! Den reservation, som jag fogat vid detta betänkande, innehåller i huvudsak de synpunkter, som jag ansett här böra framhållas, och jag erinrar om att sådana förhållandena nu äro, så skulle ett bifall till förslaget att lämna nämndemännen ersättning komma att belasta staten med utgifter, som enligt en för en del år sedan verkställd approximativ beräkning skulle uppgå till närmare 1.5 miljoner kronor. Emellertid är det icke egentligen så mycket detta, som inverkar på min åsikt. Vore det så, att vi stode inför ett fullbordat faktum, så att säga, så att vi beträffande rättegångsväsendet kunde räkna med ett tillstånd, som komme att äga bestånd i huvudsak oförändrat under en lång tid framåt, så skulle jag kanske icke anse, att jag i någon mån borde taga parti mot utskottet i den här saken utan låta frågan gå till Konungen i den skrivelse, som av andra reservanter här föreslås. Härvid vill jag framhålla, att jag anser, att i och med att riksdagen har skrivit till Kungl. Maj:t i ett visst ärende, så har riksdagen därmed också uttryckt sin önskan att något i den saken måtte åtgöras. Således: avlättes det nu en skrivelse till Kungl. Maj:t och kommer därå sedermera svar, så har ju naturligtvis riksdagen ytterst svårt att komma undan att också säga ja till det förslag, som av Kungl. Maj:t kan komma att framläggas. Som jag redan sagt, var det kanske icke så mycket de redan nu bestående förhållandena utan snarare det där framtidsmålet, som hägrar för många — nämligen att vi skola få en ny processreform — som kommit mig att fatta position i nu förevarande fråga. Hur rättegångsreformen kommer att se ut, det kunna vi icke ännu med någon större grad av noggrannhet uttala oss om, men av det utkast till denna processreform, som har varit synligt ute i världen, hava vi kunnat konstatera, att avsikten är att åstadkomma vida tätare tingssammanträden, än enligt den nu gällande ordningen. Vidare att man nog har tänkt, att lekmanna-inflytandet skulle vara lika stort som nu, d. v. s. nämndemännen, skulle komma att behållas vid ungefärligen samma numerär som nu. Antag att riksdagen nu skriver till Kungl. Maj:t angående ersättning åt nämndemän, att Kungl. Maj:t svarar på den skrivelsen och framlägger förslag om att ersättning skall utgå samt att riksdagen — som all logik ger anledning att antaga — bifaller det sålunda framlagda förslaget och tillerkänner nämndemännen ersättning, så hava vi att se till vad ett sådant beslut kommer att hava för inflytande på både rättsordningen och statens finanser, om den nya rättegångsreformen sedermera kommer att bli införd.

Vi böra då, som jag nyss sade, besinna, att det blir åtskilligt mycket fler tingsammanträden och att nämndemännen sålunda komma att oftare än hittills deltaga i domstolsammanträden. Statens utgifter bli följaktligen avsevärt mycket större än om den nuvarande rättegångsordningen skulle fortfarande äga bestånd. Den sidan av saken tål verkligen att tänka på.

Men om vi nu fastslå detta, att utgifterna bli avsevärt mycket större än vad nu kan tänkas, då kan det, vid fråga om att införa en ny rättegångsordning, inträffa, att riksdagen så domineras av tanken att taga den nya rättegångsreformen, att denna reform går igenom utan att egentligen särskilt avseende fästes vid att i och med detsamma kommer automatiskt också ersättning till nämndemän att utgå i betydligt större omfattning.

Men man kan ju också tänka sig det, att då frågan om den nya rättegångsordningen kommer fram, man fäster en sådan oerhört stor vikt just vid den omständigheten att kostnaderna på allehanda sätt — och icke minst genom dessa ersättningar till nämndemän — skulle komma att ökas, att man rent av glömmer vad som dock är det principala, nämligen åstadkommandet av en rättegångsordning, och kanske kan en sådan liten tuva stjalpa det stora lasset.

Men äntligen finns det då också ett tredje alternativ, och det är det, att man, då det nya förslaget kommer, fäster sig vid de stora utgifter, som erfordras för reformens genomförande, men ändå vill ha förslaget om en ny rättegångsordning igenom. Man försöker då pruta på allehanda sätt för att få kostnaderna så små som möjligt, och då finnes härvidlag ingen annan tänkbar utväg, än att man minskar lekmannainflytandet eller med andra ord: att man nedsätter antalet nämndemän, som skola närvara vid tingen. Ett sådant försvagande av lekmannainflytandet vid den svenska rättsskipningen är för mig synnerligen förhatligt. Jag tror, som jag flera gånger förut har nämnt, att just lekmannainflytandet inom den svenska rättsskipningen har utgjort en ibland de viktigaste förutsättningarna för att den nu bestående rättegångsordningen har haft ett så långt och så kraftigt liv och för att den alltjämt uppbäres av allmänhetens förtroende.

Jag medger, att jag här endast gjort en del antaganden, men det är väl dock ingen, som kan bevisa, att dessa antaganden äro orimliga. Det är därför, som jag ansett det enda riktiga vara att nu varken uttrycka en bestämd önskan eller, ännu mindre, träffa ett bestämt avgörande utan låta detta tills vidare stå öppet, intill dess vi inom en säkerligen icke långt avlägsen framtid få hela processreformen oss förelagd. Det är därför, som jag ansett att den ståndpunkt, jag som reservant intagit, är riktig, och jag har ingalunda därmed i någon mån velat poängtera, att jag mindre än andra skulle vara sinnad att bjuda ersättning åt dem, som kanske kunna vara i behov därav. Men det bör icke ske på sådant sätt, att vi därigenom fastnagla åtskilligt, som i framtiden kan visa sig ytterligt besvärligt för en sund och god utveckling av rättsordningen eller statsfinanserna.

Herr talman, jag yrkar bifall till min reservation.

Herr **Leo**: Herr talman! Som kammaren behagade finna, så har herr af Ekenstam ensam inom lagutskottet företrätt den uppfattningen, att ingenting bör göras för närvarande för beredande av ersättning åt nämndemän. Denna sin uppfattning motiverar han i huvudsak med att han anser, att man bör invänta den bebådade processreformen. I fjol hade jag, då vi behandlade denna fråga, tillfälle att gentemot denna ståndpunkt påpeka, att vi ju icke ha den ringaste aning om, huruvida denna processreform kommer om fem, tio, femton eller tjugu år, och att det är orimligt att under denna väntan, om vars längd vi ingenting veta, låta det nuvarande tillståndet i fråga om ersättning till nämndemän fortvara. Jag skall i övrigt icke ingå på något bemötande av vad den siste talaren yttrade.

Sedan finner kammaren, att utskottets övriga ledamöter ha delat sig och företråda tvenne olika riktningar. Utskottsmajoriteten hemställer om utredning beträffande ersättning åt nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande, under det att de utskottsledamöter, som företråda den andra riktningen och som representeras av reservanterna herrar Borell, Bissmark, Persson i Trången och Christenson i Södertälje, påpeka, att denna utredning endast bör avse ersättning för de resekostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande. Nu har första kammaren redan fattat beslut i överensstämmelse med den av herr Borell m. fl. avgivna reservationen, och för att få ett positivt beslut till stånd vid denna riksdag, så skall jag, herr talman, be att få fränfalla utskottets yrkande och hemställa om bifall till den av herr Borell m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Borell

Ang.
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr af Ekenstam; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den under 2:o) angivna propositionen.

§ 10.

Första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Ang. fjär-
dingsmans
avlönande
m. m.

Vidare föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande lagstiftning angående fjärdingsmans avlö-
nande m. m. Därvid anförde:

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman, då jag tillhör dem, som på sin tid deltagit i det förberedande arbetet för den lagstiftning, som beröres i här föreliggande utskottsbetänkande, vill jag passa på tillfället att säga några ord i anledning av de här föreliggande motionerna och med anledning av utskottets betänkande.

Jag ber då först att få framhålla, att när den nya polislagen 1925 beslöts av riksdagen, så var utgångspunkten, att statsmakterna i samarbete och samförstånd med kommunerna skulle söka skapa en avsevärd förbättring i vårt ordningsväsende. Det ställdes ju genom denna lagstiftning nya och avsevärt större krav särskilt på våra landskommuner, men som kompensation för de nya uppoffringarna, så trädde ju staten in för ett statsbidrag, varierande mellan 20 och 50 % beträffande olika befattningshavare. Jag vill icke neka till att för dem, som deltog i andra särskilda utskottets arbete vid 1925 års riksdag, det redan då stod klart, att denna lagstiftnings genomförande icke skulle komma att ske alldeles smärtfritt, men vi vågade tro på att det skulle vara möjligt att övervinna dessa svårigheter med en smula smidighet från deras sida, som sattes att handhava dess tillämpning. Brytningen med de gamla förhållandena skulle icke bli så avsevärd. Vi trodde, att statens organ skulle följa den gamla goda satsen, att i ett ömtåligt läge är förståelse för syftet med lagstiftningen och en smula smidighet i tillämpningen ett bättre framkomstmedel än eventuella maktspråk. Jag måste den dag, som i dag är, konstatera, att jag i viss mån är besviken, när det gäller dessa förväntningar, och denna besvikelse delas nog av flera. Den tager sig nu uttryck i de här föreliggande motionerna och det utskottsbetänkande, som första lagutskottet här avgivit.

När jag riktar dessa anmärkningar mot handhavandet av tillämpningen av ifrågavarande lagstiftning, så syftar jag icke i första hand på de fastställda lönerna. Ännu redan innan polislagstiftningen av år 1925 hade kommit till stånd, så förekom det ju, att länsstyrelserna i vissa fall på grund av lörens otillräcklighet upphävdade respektive kommuners beslut. Jag tror icke heller, att motionärerna i sina motioner, såvitt jag fattat dem rätt, egentligen syfta på de befattningshavare, vilkas befattningar som fjärdingsmän bereda dem full sysselsättning. Jag har icke heller funnit, att motionärerna särskilt ha vänt sig emot de lönesatser, som i allmänhet ha fastställts. Det är särskilt på en punkt, motionärerna satt fingret, och det är, det erkänner jag, en ömtålig punkt: Det gäller fastställandet och prövningen av lönesatserna, särskilt i de kommuner, där den nya lagen icke trätt i tillämpning, men där länsstyrelserna

enligt övergångsbestämmelserna skola pröva lönesatserna. Det är ju givet, att uti dessa kommuner, där statsverket reser vissa krav, men där statsverket icke lämnar någon som helst ersättning för kommunernas uppoffringar, läget är outhärligare, och där gäller det givetvis att gå fram med all den försiktighet, som kan åstadkommas.

Alla dessa saker, herr talman, komma, hoppas jag, under omprövning vid den undersökning, som utskottet förutsätter skall komma till stånd. Jag skall icke här gå in i någon debatt om dessa detaljer. Jag skulle endast vilja ställa en allvarlig maning till dem, som i sinom tid få hand om denna undersökning, att man icke skall återvända till det gamla auktionssystemet, som innebar att ordningens upprätthållande överlämnades till den, som utförde uppdraget billigast. Jag tror också, att det finnes all anledning att med tillfredsställelse konstatera att första lagutskottet i det föreliggande läget sökt komma till bästa möjliga resultat. Jag skulle i det sammanhanget endast vilja framhålla en synpunkt, och det är, att man borde taga under övervägande, om det icke vore lämpligast, för kommunerna, för statsmakternas organ, länsstyrelserna, och för befattningshavarna, att man gäve klart besked om lönen storlek, innan en befattning kungjordes ledig, så att den person, som fick platsen, visste vad han hade att rätta sig efter och icke kunde göra anmärkningar i efterhand. Jag tror, det skulle skaffa ur världen en hel del av de tvistigheter, som denna lagstiftning nu har åstadkommit mellan kommunerna och statsorganen i de respektive länen.

Vad jag emellertid särskilt skulle vilja stryka under och vad jag anser vara det väsentligaste i de anmärkningar, som riktats mot denna lagstiftnings tillämpning, är det som berörs i en liten passus, som förekommer i herr Oscar Ericsons motion i första kammaren. Han framhåller just, att det förefaller, som om det på sina håll bland länsstyrelserna, liksom också bland landsfiskalerna, finnes en strävan att åstadkomma mera polis på vår landsbygd än som strängt taget är nödvändigt. Jag skulle vilja säga — och detta var, det vågar jag påstå, de synpunkter, som lågo till grund vid det förberedande arbetet för denna lagstiftnings genomförande — att om en kommun säger ifrån, att den behöver en helt avlönad befattningshavare och två halvt avlönade sådana, menar kommunen säkert, att den har gagn av denna anordning i högre grad än av en anordning med exempelvis två helt avlönade befattningshavare. Och när en kommun går in för den linjen, att den säger sig vilja ha en helt avlönad och fyra eller fem mer eller mindre avlönade befattningshavare — på grund av kommunens sammansättning — behöver detta icke vara något utslag av tredska. Jag förstår så väl, herr talman, att våra landsfiskaler kunna hava intresse, både när det gäller skrivgöromål och utredningar, att flytta en del av dessa över på fullt avlönade befattningshavare, och att de i motsvarande grad icke kunna ha nytta av halvt eller ännu mindre avlönade befattningshavare. Men den synpunkten hur man skall skaffa arbetskraft och arbetshjälp åt landsfiskalerna har icke spelat någon roll i lagstiftningen. Det är en fråga, som får tagas upp till prövning i sitt särskilda sammanhang. När denna lag tillkom var det en gemensam strävan hos oss alla, att förbättra vårt ordningsväsende samt dess befattningshavares ställning, men vi voro också eniga därom att vi icke skulle ha flera befattningshavare än som var absolut nödvändigt.

Jag skulle vilja uttala den uppfattningen, att när man nu går att företaga en undersökning, man må se till, att det icke blir befattningshavarna, som få lida för den politik, som förts från vissa länsstyrelsers sida.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till första lagutskottets hemställan. Men jag skulle ha önskat, om det varit någon här på regeringsbänken, att ha fått ställa en liten vädjan till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle söka intressera våra landshövdingar att ägna en smula uppmärk-

Ang. fjärdingsmans
avlönande
m. m.
(Forts.)

Ang. fjärdingsmans
avlönande
m. m.
(Forts.)

samhet åt den politik beträffande vår polislagstiftning, som i många fall föres av landsfiskaler och landsfogdar. Bara därmed skulle nog åtskilligt vara vunnet.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Johansson** i Väby: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i denna fråga. Jag vill då först såsom varande en av motionärerna i ämnet uttala ett tack till första lagutskottet för den uppmärksamhet och den ingående behandling, som ägnats förevarande spörsmål. Bakom utlåtandet står ju ett enigt utskott, och det är icke alls min mening att yrka på något annat än vad utskottet föreslagit.

Det är tillfredsställande att se, att utskottet funnit att allt icke är som det bör vara härvidlag. Man finner detta av utskottets motivering, där det i första punkten heter: »Att det missnöje med tillämpning av polislagens bestämmelser om underställning av beslut angående fjärdingsmäns avlöning, varåt motionärerna givit uttryck, är allmänt utbrett, framgår därav, att, enligt vad utskottet inhämtat, under åren 1926 och 1927 över ett hundratal kommuner i skilda delar av riket besvärat sig hos Kungl. Maj:t över beslut av länsstyrelser rörande lön åt fjärdingsmän.» I klämman föreslår också utskottet, att »riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelser till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande utav de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta verkställa utredning» etc. Beträffande en av dessa synpunkter yttrar utskottet: »Inom utskottet har föreslagits en annan utväg för frågans lösning, nämligen införande i lagen i 14 § 1 mom. andra stycket av ett stadgande i den riktning, att länsstyrelsen ej finge vägra fastställelse å beslut angående avlöning, därest avlöningen icke vore uppenbart oskäligen.» Mig förefaller det, som om länsstyrelserna vid verkställd prövning i regel skulle ha haft den uppfattningen, att lönerna varit uppenbart oskäligen. Kommunerna och den valde fjärdingsmannen ha ofta varit överens om ett visst belopp. Fjärdingsmannen har kanske under årtal förut fullgjort tjänsten, och är följaktligen väl förtrogen med arbetets omfattning. Man tycker då, att kontrahenterna själva bäst skulle kunna bedöma vad som vore skäligen lön. Detta oaktat ha länsstyrelserna, efter förslag, i regel från vederbörande landsfiskal och landsfogde, fastställt en lön, som i vissa fall kunnat gå upp ända till 200 å 300 % utöver vad vederbörande kontrahenter, nämligen kommunerna och den valde fjärdingsmannen, ansett vara skäligen. Nu förmodar jag, att länsstyrelserna menat, att den bestämda lönen varit uppenbart oskäligen. Jag anser, att utskottets förslag i det hänseendet, om det upphöjes till lag, icke skulle vara fullt effektivt att undanröja anledningen till det missnöje, som alstrats genom länsstyrelsernas tillvägagångssätt vid fastställande av lönerna.

Jag och mina medmotionärer ha i andra kammaren väckt en motion nr 40, där föreslagits, att länsstyrelserna icke skulle kunna vägra fastställelse å lönen, därest kommunen och den valde fjärdingsmannen äro om densamma ense och denne äger erforderliga kvalifikationer för tjänstens uppehållande. Utskottet har dock tyckt detta vara ett tuppsteg för långt gånget och säger på ett ställe i sin motivering: »Det kan inträffa, att en sökande till en fjärdingsmansbefattning, därest han vill komma i åtanke, icke har annat val än att antaga den lön, som kommunen erbjuder honom, även om lönen är uppenbart oskäligen.» Har då icke den valde fjärdingsmannen någon annan utväg? Jo, han kan säga nej, och ingen kommun i Sveriges land kan tvinga en fjärdingsman att uppehålla befattningen till en oskäligen låg avlöning. Att någon skulle äga företräde framför den andra till att komma i åtanke vid valet, då erforder-

derliga kvalifikationer finnas, och gynnas på den förut kanske hårt skatte-tyngda kommunens bekostnad, är enligt min mening en oegentlighet. Vi trodde i vår enfald, att det förslag, som vi kommit med i vår motion, skulle vara lämpligt och antagbart. Jag har dock som sagt icke något särskilt yrkande. Jag har bara velat framhålla dessa synpunkter till den kraft och verkan det hava kan, och ansluter mig i övrigt, herr talman, till utskottets förslag.

Ang. fjärdingsmans
avlönande
m. m.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Petersson* i Lerbäcksbyn och *Bengtsson* i Kullen.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Den siste ärade talaren var både belåten och mindre belåten. Han var belåten med att det förelåg ett enhälligt utlåtande från utskottet. Att så är fallet, beror på att jag hade ledigt från riksdagsarbetet under förra veckan och att jag icke var med i utskottet, när detta utlåtande justerades, ty hade jag där varit, skulle icke utskottet ha varit enigt. Jag har nämligen inom utskottet yrkat på att de föreliggande motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd, enär jag anser, att det är alltför tidigt att skriva till Kungl. Maj:t och begära ändring i en lag, som ännu icke trätt i sin fulla tillämpning.

Jag har icke heller kunnat finna av de handlingar, som vi haft att tillgå inom utskottet, att länsstyrelserna gjort sig förtjänta av allt det klander, som riktats mot dem av motionärerna och även av andra. Jag är naturligtvis av samma uppfattning som den herr Olsson i Gävle gav uttryck åt, att länsstyrelserna vid behandling av dessa ärenden böra framgå med största försiktighet, icke minst då det gäller ett så ömtåligt område som detta, ett område, som berör kommunernas självbestämmningsrätt. Men när man ser på de handlingar som föreligga och som gälla överklagande av länsstyrelsernas beslut, framgår det åtminstone av en del av dessa, att länsstyrelserna haft synnerligen starka skäl, när de gått att bestämma en högre ersättning åt fjärdingsmännen än kommunerna föreslagit. Jag skall icke besvära med att redogöra för innehållet i många handlingar — jag har eljest en del här — men jag skall tillåta mig att såsom exempel nämna ett fall från min egen valkrets. Det gäller här en kommun med 2,573 invånare och en areal av 19,737 hektar. För denna kommun bestämde kommunalfullmäktige i oktober 1926 en lön för fjärdingsmannen av 700 kronor plus fri telefon. Så begärdes Konungens befallningshavandes fastställande av detta beslut. Av handlingarna framgick, att sammanslutningen av fjärdingsmän nere i Hallands län hade ansett, att för denna befattning en lön om 1,500 kronor vore skälig. Landsfiskalen, som hade att yttra sig, förklarade, att han fann detta belopp icke vara för högt men att han ville inskränka sig till att föreslå en avlöning av 1,200 kronor plus fri telefon. Länsstyrelsen bestämde för sin del varken 1,500 eller 1,200 kronor utan 900 kronor plus fri telefon. Nu vill jag naturligtvis icke alls yttra mig om vilka av dem, som här framkommit med förslag om lön, hade rätt eller orätt. Jag har endast velat peka på, att man om en sådan sak kan ha olika uppfattningar — den kommun det här gäller ansåg naturligtvis, att länsstyrelsen handlat oriktigt.

När nu utskottet föreslagit en skrivelse rörande undersökning om möjligheten att göra någon ändring i förevarande avseende, har man skrivit mycket försiktigt, och jag tror icke, att man kan behöva befara, att ett bifall till dess hemställan skulle behöva leda in på några avvägar från det beslut, som 1925 års riksdag fattade, varför jag icke, när jag ej varit i tillfälle att reservera mig i utskottet, kommer att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Det har sagts här av vissa motionärer, att tillämpningen av 1925 års polislag blivit något annat, än vad riksdagen kunde vid det tillfället förutse. Jag

Ang. fjär-
dingmans
avlönande
m. m.
(Forts.)

tror dock icke, att man kan säga detta, om man tager del av utskottets utlåtande och av riksdagshandlingarna vid avgörandet av frågan. Det är ju dessa, som länsstyrelsen haft att taga hänsyn till utöver den rena lagtexten. Jag skall tillåta mig att här få till protokollet anført något av vad utskottet då yttrade. Såsom herrarna minnas ville utskottet och riksdagen icke vara med om att godkänna det förslag till polislag, som framlades av Kungl. Maj:t, utan utskottet föreslog och riksdagen antog också ganska stora förändringar i förslaget, särskilt i vad som gällde fjärdingsmanssysslornas fullgörande. Men sedan utskottet motiverat denna förändring, säger utskottet: »Ånser man, att kommunerna otvetydigt förpliktats att till kronobetjäningens biträde anställa all den personal, som är av nöden för ett behörigt ombesörjande av polisverksamheten i den utvidgade betydelse, vari detta uttryck fattats i förslaget, ger man vidare länsstyrelsen möjlighet att tillskapa distrikt för fullt sysselsatt personal i de sannolikt icke alltför vanliga fall, där ett dylikt sammanförande av kommuner till gemensamma distrikt är av behovet påkallat och säkerställer man slutligen befattningshavarna med avseende å såväl ekonomiska förmåner som tjänsteställning, torde man i övrigt sakna anledning till några väsentliga omläggningar av det nuvarande landsbygdssystemet.»

Jag kan icke förstå annat än att riksdagen här på det allra kraftigaste sätt sagt ifrån, att det gamla systemet, entreprenadsystemet, som medförde, att vi hade fjärdingsmannaaavlönningar från 2 kronor och undan för undan uppåt, det systemet skulle icke längre få äga bestånd. Såsom jag läser utskottets utlåtande, har också utskottet med bestämdhet sagt ifrån — jag tror att vi alla inom utskottet voro ense därom — att den utredning om ändring i polislagen, som utskottet här ifrågasätter, den får icke leda till att vi införa det gamla entreprenadsystemet. Att det systemet är ohållbart och att vi icke vilja komma tillbaka dit, det tror jag vi alla äro eniga om.

Herr talman, med detta uttalande skall jag sluta utan att göra något särskilt yrkande.

Herr Leo: Herr talman! Den senaste talaren har naturligtvis rätt däruti, att det icke är i *alla* fall, som klagomål från kommunernas sida mot Konungens befallningshavandes beslut i fråga om fjärdingsmännens löner äro berättigade, men jag tror dock man kan säga, att dessa klagomål varit berättigade i så många fall, att den framställning, som utskottet här gör i sitt utlåtande, också är berättigad. Jag tror, att vi litet var inom utskottet fingo det intrycket av handlingarna, att länsstyrelserna, särskilt när det gällde lönerna åt icke helt avlönade fjärdingsmän, tämligen onödigt petade på de av kommunerna fastställda lönesatserna. Då nu utskottet vill vara med om att undanröja vad som här kan sägas vara ett missförhållande, så har utskottet emellertid å andra sidan tydligt sagt ifrån i sin motivering, att utskottet icke vill vara med om att åstadkomma någon försämring beträffande den organisation i enlighet med den nya polislagen, som vi småningom vänta fullt genomförd. Icke heller har utskottet velat vara med om att åstadkomma någon försämring beträffande de befogade anspråk på lön och övriga förmåner, som befattningshavarna till äventyrs framställa.

Då utskottets utlåtande har blivit så välvilligt mottaget av samtliga de talare, som haft ordet, skall jag i övrigt inskränka mig till att nu yrka bifall till detsamma.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Johansson i Brånält: Herr talman! Då herr Lindqvist i Halmstad i sitt anförande drog fram ett exempel från en kommun, och denna kommun just

är Knäred, där jag hör hemma och har min vistelse, skall jag be att få delvis korrigera hans uttalande angående den där anställda fjärdingsmannens tillsättande och avlöning och hans tjänstgöring samt om de över kommunens beslut rörande fjärdingsmannens avlöning anförda klagomål.

Förhållandet var det, att fjärdingsmannen förut hade 600 kronor i årlig avlöning. För att då kunna tillmötesgå det kanske i någon mån berättigade kravet på löneförbättring beslöto kommunalfullmäktige att höja avlöningen till 700 kronor jämte fri telefon. Fjärdingsmannen förklarade sig villig att uppehålla sysslan för den avlöningen, och anslag för ändamålet beviljades. Men vad hände då? Jo, när ärendet kom inför Konungens befallningshavande, som ju enligt polislagen har att stadfästa beslutet och bestämma lörens storlek, ansåg Konungens befallningshavande, att lönen skulle höjas till 900 kronor. Nu är saken den, att vi därhemma hade flera personer, som voro lika kompetenta att sköta fjärdingsmannauppgiften; det var särskilt en, som vi hade fäst oss vid och som ville taga sysslan för 500 kronor. Om vi nu skulle velat infordra entreprenadanbud, skulle vi troligen ha tagit denne man, men detta förfarande har aldrig förekommit därhemma lika litet som i angränsande kommuner, ty vi ha ansett oss böra betala en lön, som utgör skälig ersättning för det utförda arbetet. Lägg märke till, att fjärdingsmannasysslan inom det stora flertalet av landskommunerna icke kan — gudskelov får jag väl säga — bli annat än en bisyssla, och denna bisyssla kan naturligtvis utföras för billigare pris än en syssla, som helt och fullt kräver sin man. Vi togo därför icke hänsyn till möjligheten att få en fjärdingsman för 500 kronor utan gingo ända till 200 kronor högre för att tillmötesgå vederbörande landsfiskals uttalade önskan att han helst såge, att han finge behålla den förutvarande fjärdingsmannen. Det kan då icke kännas annat än beklämmande, att när såväl arbetstagare som arbetsgivare finna den ifrågasatta betalningen för arbetet skälig, kommunen icke skall ha självbestämningssätt så att säga i detta avseende. Vi överklagade Konungens befallningshavandes beslut hos Kungl. Maj:t, men Kungl. Maj:t fastställde Konungens befallningshavandes utslag, och vi fingo således ett bleklagt nej på våra besvär.

Till följd av den uppfattning, Konungens befallningshavande i flera län hysa angående polislagens tillämpning, hava i många fall lönerna för fjärdingsmännen höjts av Konungens befallningshavande, och deras utslag härutinnan hava i de flesta fall stadfästs av Kungl. Maj:t, då överklagande ägt rum. Detta är enligt mitt förmenande ett ingripande i kommunernas självbestämningssätt, och det har säkerligen icke varit meningen, att ett sådant ingripande skulle äga rum i den utsträckning, som nu har skett.

Jag skulle önskat, att jag hade suttit i utskottet, när denna motion företogs till behandling där, ty jag skulle gärna sett, att såväl motiveringen som klämman fått en betydligt skarpare formulering och gått mera direkt på sak än vad nu är fallet. Då jag emellertid icke har utsikter att nu få majoritet för en sådan formulering, skall jag icke framställa något yrkande härom utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets här gjorda framställning. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skyddskoppymning; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Ang. fjärdingsmans avlöning m. m.
(Forts.)

§ 13.

Ang. moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Härefter föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete; och anförde därvid:

Fru Vessman: Herr talman! En motionär har i dag sagt, att han var förvånad över utskottets utlåtande över hans motion. För min del kan jag icke säga detsamma om andra lagutskottets utlåtande över den av oss väckta motionen angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Snarare får jag tillstå, att det varken förvånade eller överraskade, att utskottet hänvisade till den utredning, som pågår.

Anledningen till att vi, trots pågående utredning, väckt en motion i detta ärende är den, att vi anse, att utredningen strängt taget icke har något att utreda om moderskapsunderstöd åt industriarbeterskorna. Vi behärskas nämligen av den uppfattningen, att frågan om dylikt understöd åt kvinnor inom industrien ligger annorlunda till, och vi ha för vår del samma uppfattning i dag som år 1926 angående sättet för lösandet av denna fråga. Vi ha därför också i vår motion upptagit samma förslag till anordningar i detta syfte, som framlades i den kungl. propositionen av år 1926. Går man till andra särskilda utskottets utlåtande vid riksdagen samma år, finner man dock, att utredningen skall omfatta ett par principer, som vi icke anse behöva tillämpas i fråga om moderskapsunderstöd åt industriarbeterskor. Detta gäller för det första behovsprincipen och frågan om denna skall helt eller delvis tillämpas här och vidare frågan huruvida understödstiden för modern skall kunna inskränkas till att omfatta kortare tid än de 8 veckor, som stipuleras i arbetarskyddslagen. Dessa båda punkter i utredningen anse vi icke beröra de grupper av arbeterskor, som vår motion omfattar. Dessa grupper falla ju under arbetarskyddslagens bestämmelser, och denna lag har nu varit gällande i 15 års tid. Där stipuleras, som vi alla känna till, vila under två veckor före och sex veckor efter barnsörden. Detta arbetsförbud läser också upprätthållas mycket noggrant, åtminstone har så varit fallet under de senare åren, efter vad man meddelat mig. Av den utredning, som yrkesinspektrisen gjorde för några år sedan, fick man också den uppfattningen, att arbeterskorna själva i stor utsträckning anse, att de behöva denna vila, som arbetarskyddslagen stipulerar.

Vi anse därför först och främst, att den del av utredningen, som innebär inskränkning i tiden för barnsängsvilan, icke på något sätt beröra industriarbeterskorna, ty skall man för deras vidkommande ge sig in på frågan om barnsängsvilans längd, så stöter man på en fråga, som även berör arbetarskyddslagen. Och det tror jag mig kunna säga, att om Sverige ämnar gå in för kortare tid härvidlag, så kommer vårt land att bli ganska ensamt i det hänseendet. Ty det har jag tyckt mig finna av den utländska lagstiftningen, att är det något, som man omfattar med intresse, så är det bestämmelserna om moderskapskydd och att lagstiftningen gör det möjligt för kvinnorna att i detta hänseende komma i åtnjutande av erforderlig vila.

Vad angår behovsprincipen ha vi alltså samma uppfattning, som jag nämnde förut, nämligen att utredningen härom icke heller kan beröra industriarbeterskorna, eftersom det, som jag förut sagt, föreligger ett arbetsförbud för dessa kvinnor. Jag vill erinra om, att detta arbetsförbud har utfärdats i samhällets eget intresse, ty det har ju varit ett önskemål att söka nedbringa dödligheten både bland mödrarna och bland barnen och att söka få fram ett friskare och sundare släkte.

Herr talman! Intet synes rimligare än att det allmänna nu träder in och stöder kvinnorna härutinnan. Vi tycka, att det är ingen dag för tidigt att så

sker, ty kvinnorna ha nu i 15 år fått taga konsekvenserna av arbetarskyddslagens bestämmelser. Det förefaller oss vara både mänskligt och rättfärdigt, att den som lagen träffar med sitt arbetsförbud, också tillerkännes ett bestämt understöd, som står i viss relation till arbetsförtjänsten. År 1926 föreföll det visserligen, som om andra kammaren hyste en viss förskräckelse för konsekvenserna av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet och förmenade, att den föreslagna bestämmelsen skulle få karaktären av ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Jag undrar dock, om det är något så alldeles främmande för lagstiftningen att i vissa fall gå in för att låta individerna få en ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Vi förstå mycket väl, att det nu icke är möjligt att vinna gehör för vårt strävande att få motionen bifallen och därmed denna fråga om moderskapsunderstöd åt industriarbeterskorna löst, men, som jag förut sagt här, det vore icke en dag för tidigt, om riksdagen nu ginge in för sådant understöd åt kvinnorna inom industrien, ty ställningen för dessa kvinnor är långt mera bekymmersam än vad herrarna kanske föreställa sig. Många av dem måste långt i förväg spara och knappa in, ofta kanske på det allra nödvändigaste, för att kunna bära de extra utgifterna och ha något att leva av under den tid arbetsförbudet varar. Huruvida arbetsförbudet därför har den verkan, som åsyftas med lagen, det blir en annan fråga.

Herr talman! Som motionen nu ligger till, ha vi väl inte annat att göra än att uttala en önskan att utredningen måtte fullbordas så fort som möjligt och att de synpunkter och önskemål, som uttalats i vår motion, måtte vinna behörigt beaktande vid utredningen.

Häruti instämde fru *Thüring*, fru *Östlund* och fru *Ekberg*.

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Andra lagutskottet har kommit till samma resultat, som andra kammarens fjärde tillfälliga utskott kommit till på grund av en motion av undertecknad om införande av obligatorisk statlig moderskapshjälp. Onekligen har fru Vessman rätt, när hon här säger, att den utredning riksdagen talade om i fjol, icke omfattar de synpunkter, som påpekats i den här förevarande motionen. Men det är under sådana förhållanden också tydligt, att fjärde tillfälliga utskottet måtte ha orätt, när det behandlar frågan om obligatorisk moderskapshjälp med samma motivering, nämligen att den utredning, som pågår, skulle omfatta en sådan hjälp. Enligt mitt förmenande vill det förefalla av samtliga föregående behandlingar av denna viktiga fråga, som om riksdagen överhuvud taget ingenting ville göra i den här saken. Man hänvisar bara till utredningar. Det första beslutet om utredning fattades ju av riksdagen år 1908, alltså i år för 20 år sedan. Vad ha vi väl vunnit för resultat av dessa utredningar? Jag är alldeles övertygad om, att det kommer att bli ungefär samma sak med den utredning, som påkallades i fjol, därest man låter saken skötas på samma slentrianmässiga sätt, som man gjort hittills. Jag vill säga, att det förvånar mig, att andra kammarens fjärde tillfälliga utskott behandlar kravet på obligatorisk moderskapshjälp på det sättet och än mera att de båda socialdemokratiska kvinnorna där, fru Nordgren och fru Ekberg, som själva undertecknat den motion, som framförts av fru Vessman, kunnat utan vidare godtaga utskottets utlåtande med hänvisning till den pågående utredningen.

Jag måste fråga mig: Vad kan ligga till grund för detta? Menar man ingenting med kravet på obligatorisk moderskapshjälp? Är alltsammans kanske endast ett slag i tomma luften? Eller vill man överhuvud göra något för att råda bot och hjälpa i detta fallet? Enligt den officiella statistiken finnes det ofantligt många kvinnor, vilkas inkomster ligga så lågt, att man utan vidare

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 12.

Ang. moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

kan säga, att de sakna förmåga att ekonomiskt hjälpa sig själva. Staten måste därför ovillkorligen ingripa, om de icke skola komma i ekonomiskt betryck. Vi finna exempelvis, att inte mindre än 172,722 kvinnor här i landet, vilka äro yrkesutövare, ha en inkomst understigande 1,000 kronor om året och att 199,276 kvinnor ha en inkomst emellan 1,000 och 2,000 kronor. Alltså ha sammanlagt 371,988 kvinnor en inkomst, som understiger 2,000 kronor om året. Då förstär ju vareda riksdagsledamot, som vill vara något så när ärlig, att staten ovillkorligen måste ingripa och hjälpa här. Det finnes så många skäl, som tala för detta, att man icke kan år efter år bara hänvisa till en pågående utredning. Även det som fru Vessman yttrade i sitt anförande, om att Sverige ligger ofantligt efter, när det gäller denna fråga, är sant. I det fallet har man ju också statistik från en del andra länder, där man icke behandlat detta spörsmål på ett så nonchalant sätt, som man gjort i svenska riksdagen år från år. Det krav, som föreligger i motionen, är ett mycket humant krav. Det är en mycket blygsam framställning, som gjorts av de socialdemokratiska kvinnorna i andra kamraren. Man talar således t. ex. endast om understöd under två veckor före och sex veckor efter barnsörden. Det finnes intet annat land med så inhumana bestämmelser. Se t. ex. på Ryssland, som Ni jämnt och ständigt hacka på, där finnes det en lag, som bestämmer att understöd i dylika fall skall utgå under åtta veckor före och åtta veckor efter barnsörden. Nog borde man här i den svenska riksdagen göra något i detta avseende.

Jag tror, att man med fullt skäl kan säga, att den utredning, som blev en följd av fjolårets förhandling av spörsmålet, icke alls omfattade, vad som avses med denna motion. Den motion, som då behandlades, avsåg icke att hjälpa alla de hjälpbehövande kvinnorna i detta hänseende. Det finnes starka skäl för att vi i år giva utredningen en större omfattning, så att man får till stånd en utredning angående moderskapsunderstöd åt samtliga hjälpbehövande kvinnor, utstakad efter de linjer och de principer, som vi pekat på i vår motion, så att dylikt understöd alltså kommer att givas till varje kvinna, som har en inkomst under 3,000 kronor om året eller vars familj har en samlad inkomst understigande 5,000 kronor om året. Jag tror att det finnes alla skäl, som tala för detta.

Jag förstår, att jag icke kan göra något yrkande nu, men jag vill i likhet med fru Vessman trycka på den pågående utredningen, så att man icke behandlar detta spörsmål så nonchalant. Här är någonting, som måste göras och, mina herrar, varen övertygade om att så länge som frågan ligger till på det sätt, som den nu gör, komma vi att år från år tvingas till att återkomma, tills att man ser att riksdagen slår in på en humanare väg när det gäller att behandla detta viktiga spörsmål.

Fru **Nordgren:** Herr talman! Herr Samuelsson uttalade sin förvåning över att de kvinnliga ledamöterna i fjärde tillfälliga utskottet vid behandlingen av hans motion, utan vidare godtagit utskottets utlåtande som hänvisar till den pågående utredningen av denna fråga. Jag vill erinra om, att även om man går in för utskottets uppfattning att en ny utredning är opåkallad när en dylik redan pågår, så har man därmed icke gått emot motionens principiella syften. Tvärtom, ber jag att få säga ifrån, att jag för min del understryker vissa delar av vad herr Samuelsson anført i sin motion. Säkerligen visste dock herr Samuelsson redan på förhand vad svaret på hans motion skulle bli från utskottets sida, nämligen en hänvisning till den pågående utredningen. Nu kan måhända anföras från herr Samuelssons sida, att det borde även vi kvinnliga motionärer ha vetat, då vi framförde vår motion om moderskapshjälp åt industriarbeterskor. Jag tror, att den föregående talarinnan, fru Vessman, redan anført, att vi voro fullt beredda härpå. Men då vi det oaktat framfört

motionen beror det på, att vi därmed ha velat hävda den uppfattningen, att det beträffande den grupp av mödrar, som det här gäller, icke kan vara tal om vare sig moderskapsförsäkring eller moderskapshjälp, utan att det här är fråga om en skälig ersättning för den arbetsförtjänst, som vederbörande gå förlustiga på grund av bestämmelserna i lagen av den 29 juni 1912 om arbetarskydd. Här gäller det, som sagt, icke några behovsprinciper utan ett rent rättfärdighetskrav, som borde ha uppfyllts redan vid skyddslagens antagande för 15 år sedan. Ty det kan väl knappast kallas rättfärdigt eller ens rimligt, att man i samhällets intresse och till skydd för kommande släkten genom lagbestämmelser avstänger en grupp av samhällsmedlemmar, låt vara att det här bara gäller fattiga fabriksarbeterskor, från ett förvärvsarbete varav de äro beroende för sin utkomst, utan att samtidigt giva dem något som helst ekonomiskt vederlag härför. Är det någon av herrarna här i kammaren som tror, att det skulle ha varit möjligt att i 15 år upprätthålla en så uppenbar orättvisa, om det varit män det gällt? Säkerligen icke.

Fru Vessman undrade huruvida det vore alldeles främmande för lagstiftningen att den enskilde erhöi ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Jag skulle därför vilje erinra om, att det redan nu är praxis att om en person t. ex. befinnes vara smittobärande av tyfusbaciller, utan att själv vara sjuk, och innehar sådan sysselsättning att det ur samhällets synpunkt icke är lämpligt, att han fortfar med sitt arbete, erhåller en sådan person ekonomiskt vederlag av staten för det han avstånges från sin syssla. Detta anses självklart och riktigt. Men då man också av hänsyn till samhällets och släktets bästa avstänger en kvinna under flera veckor från inkomstmöjligheter utan något som helst vederlag, då anser man ett sådant tillvägagångssätt vara fullt i sin ordning. Hur ställer det sig här med likheten inför lagen? Och ändå bortelimineras härigenom det skydd man åsyftat för moder och barn, genom att dessa ofta på grund av den uteblivna inkomsten ställas inför nöd och umbäranden.

Jag vill i viss mån instämma med herr Samuelsson, då han säger, att genom osäkerheten på arbetsmarknaden trängas allt flera gifta kvinnor in i industriellt arbete. Detta visar statistiken, som också visar, att det största antalet gifta kvinnor återfinnas inom de lägsta inkomstgraderna, med inkomster som i ett stort antal fall understiga 1,000 kronor om året. Man bör kunna begripa att dylika inkomster icke räcka till för upplägandet av något sparkapital, isynnerhet som det ofta är ett flertal munnar, som skola mättas på desamma. Följden blir också umbäranden och bekymmer, som kunna sätta såväl moderns som det nyfödda barnets liv på spel. Detta blir alltså det slags skydd som samhället består dessa mödrar under en för dem kritisk tid genom att avstänga dem från arbetet. Man åstadkommer raka motsatsen mot vad man åsyftat med skyddsbestämmelserna.

Ja, mina herrar, jag vet alltför väl, att vad man än säger här i dag, kammaren likväl kommer att följa utskottet. Men vi motionärer ha i alla fall velat understryka, att det begåtts en orättvisa mot den kvinnogrupp, det här gäller, en orättvisa, som måste bort.

Härmed har jag ingalunda velat ha sagt att icke övriga grupper av mödrar äro i behov av moderskapsbidrag — tvärtom. Gentemot alla fattiga mödrar har begåtts en försummelse från samhällets sida, då man icke för länge sedan sört för ekonomiskt skydd åt dessa kvinnor, vid en för dem kritisk tidpunkt, utan jämnt skjutit åt sidan denna viktiga fråga. Jag hoppas dock, att den nu pågående utredningen skall resultera i att det inom den närmaste tiden kommer att framläggas ett fullt tillfredsställande förslag till riksdagens prövning och avgörande. Därför borgar för övrigt det förhållandet att denna fråga lagts i händerna på personer, vilkas kunnighet, vidsynthet och stora förståelse för

Ang. moderskapsunderslöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

(Förta.)

Ang. moderskapsunderstöd åt kvinnor i väst industriellt arbete.

(Forts.)

berörda spörsmål göra dem särskilt lämpliga och skickade för detta uppdrag. Det är ej heller för att vi motionärer i ringaste mån förutsatt något annat, som vi framlagt denna motion utan fastmer för att poängtera denna frågas särställning gentemot den övriga delen av moderskaphjälpsproblemet.

Herr talman! Som frågan nu ligger till har jag icke något yrkande.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Jag skulle icke ha yttrat mig i denna fråga, då ju icke något yrkande har framställts, men jag nödgades begära ordet, då jag av herr Samuelsson hörde, att han ansåg, att det icke gick för sig att i längden avvisa detta spörsmål och bara åberopa sig på utredningar. Vad är det då, som han begär i sin motion i andra kammaren, som har behandlats av fjärde tillfälliga utskottet? Jo han begär däri, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen hemställa, att regeringen måtte i enlighet med i motionen angivna riktlinjer skyndsamt låta verkställa utredning om införande av obligatorisk, statlig moderskaphjälp samt att förslag till sådan lagstiftning måtte föreläggas riksdagen. Således även herr Samuelssons motion går ju ut på en utredning, när det gäller detta spörsmål. Jag får säga, att jag icke alls skulle haft någonting emot att bifalla den föreliggande motionen tvärtom jag skulle med glädje ha gått på bifall till densamma men då vi på grund av de upplysningar vi fingo och på grund av vad vi i övrigt kände till i frågan funno att vi, om vi gått på bifall till det utarbetade lagförslaget, icke skulle haft något samhällsorgan, som hade kunnat förvalta denna gren av socialförsäkringen, så var ett bifall till motionen knappast möjligt.

De sympatier, som uttalats för denna fråga, delar jag helt och fullt, och jag hoppas också, att vi inom en snar framtid skola kunna stå inför den möjligheten att definitivt lösa detta spörsmål, men jag anser icke, att vi ha någon anledning att lägga upp frågan på det sätt, som herr Samuelsson gjorde.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Min motion innebär, att man skulle gå in för en obligatorisk moderskapsförsäkring men trots att den innebär detta har märkvärdigt nog andra kammarens fjärde tillfälliga utskott kommit till samma resultat som andra lagutskottet, nämligen att det pågår utredning i ämnet. Så var emellertid enligt min mening icke förhållandet vid riksdagens beslut vid fjolårets riksdag. När det gäller en så vid form av understöd, som jag föreslagit i min motion, nämligen obligatorisk försäkring och någon sådan har aldrig beslutats av riksdagen, är det klart, att det måste verkställas en utredning, men även i det fallet kräva vi snar utredning. Men här föreligger en annan fråga som kan lösas, om den goda viljan funnits, ifall man icke endast försökt komma ifrån saken med att krypa bakom en utredning, som herrarna alltför väl vet ej omfattar denna viktiga fråga.

Herr **Öberg**: Herr talman! Då herr Samuelsson här huvudsakligen har sysselsatt sig med kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande rörande hans motion och ägnat utskottet en viss uppmärksamhet i dess ställningstagande till denna motion, synes det mig vara på sin plats att framhålla, att det hade varit riktigare, om han med sitt intresse för saken hade tagit till orda, när detta utskottsutlåtande förelåg till behandling inom kammaren, så hade han icke kommit så här efteråt då den icke föreligger till behandling, och när vi, som sagt, äro sysselsatta med ett annat utskottsutlåtande.

Vad då sedermera beträffar den motion, som framförts av fru Vessman och utskottets ställningstagande till densamma, torde det vara tillräckligt att, när motionären icke gjort något yrkande, framhålla, att den redovisning för motionens behandling, som utskottet givit i sitt utlåtande, om att frågan är under

utredning hos Kungl. Maj:t, bör vara tillräcklig. Vi kunna litet var lugnt avvakta vad Kungl. Maj:t i det fallet kan komma att göra. De inlägg, som här i dag ha gjorts av de ärade talarinnorna som torde tillmätas ett visst värde, kommer nog att beaktas vid den nu pågående utredning, som snarligen torde föreligga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Samuelsson**: Ja, herr talman, jag vill bara säga att andra lagutskottet visat så mycket intresse för min motion att utskottet återopat den i motiveringen, och även använt fjärde tillfälliga utskottets avslagsyrkande på min motion som skäl för sitt ställningstagande till denna motion av fru Vessman. I anledning härav har jag ansett, att det fanns många skäl, som talade för att gå in i bemötande av den motivering, som andra lagutskottet framkastat för att komma till ett avslagsyrkande.

Herr **Lindberg**: Då herr Samuelsson i sitt anförande sysselsatt sig med fjärde tillfälliga utskottets utlåtande, vill jag säga, att det är riktigt, att riksdagen icke tidigare, i varje fall icke vad jag känner till, uttalat sig för obligatorisk moderskapsförsäkring. Då vi i utskottet hänvisa till pågående utredning är det emellertid därför att vi mena, att man dock borde få se resultatet av denna utredning, innan man fattar ståndpunkt till frågan, huruvida en försäkring skall vara obligatorisk eller om den skall vara frivillig eller partiell. Vi ha nämligen ansett att innan man får se till vilket resultat de sakkunniga kommit, torde riksdagen icke vara villig att frågå sina tidigare i denna fråga uttalade meningar.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

Till behandling upptogs andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 370, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindgren* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till ändrad lydelse av 8 § i lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus i syfte, att Konungens befallningshavande eller hushållningssällskap skulle äga utse ett allmänt ombud att såsom revisor deltaga i granskningen av räkenskaper, som berörde köttbesiktning och slakthus, och att det bestämdes, att särskilda räkenskaper skulle föras för var och en av dessa grenar.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade herr *Gardell* i Gans reserverat sig.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Utskottet har avslagit denna motion under motivering, att utskottet ej heller i år erhållit kännedom om skäl, som giva vid handen, att de i nu ifrågavarande taxor förekommande beloppen blivit för högt upptagna eller att kostnaden oriktigt fördelats. Ja, det är egendomligt att utskottet kan se saken på detta sätt. Motionären begär ju

Ang. moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

(Forts.)

Ang. granskning av räkenskaper berörande köttbesiktning och slakthus.

Ang.
granskning
av räk-
skaper be-
rörande kött-
besiktning
och slakthus.
(Forts.)

här att Konungens befallningshavande eller hushållningssällskap skall till-
sätta en revisor, som skulle deltaga i granskningen av räkenskaperna, som be-
röra köttbesiktning och slakthus. Det heter ju, att det svenska folket skall
sig självt beskatta. Här finnes det nu en del städer och samhällen, som utöva
en beskattning av allmänheten. De bestämma de taxor, som skola utgå, och
de som skola betala dessa taxor ha icke det ringaste inflytande och få icke vara
med, när det gäller att bestämma taxorna. Lagen säger nu uttryckligen, att
taxorna icke få sättas högre än själva utgifterna för köttbesiktningen och un-
derhåll av slakthusen jämte ränta å anläggningskostnaderna för slakthusen.
Men detta blir aldrig kontrollerat. Av vederbörande fattat beslut rörande
taxorna går visserligen till Konungens befallningshavande, som skall av- eller
tillstyrka de taxeförslag, som komma från de lokala myndigheterna, men Ko-
nungens befallningshavande har ingen avdelning, som är expert på detta om-
råde. När vederbörande komma med sina siffror är det därför omöjligt för
Konungens befallningshavande att i detalj tränga in i de kalkyler, som upp-
gjorts. Jag har forskat litet i detta, så jag känner till den massa siffror, som
de bruka komma med.

Förra året förelåg en ungefär liknande motion här i riksdagen. Denna mo-
tion blev avslagen av riksdagen, men utskottet hade i sin utredning åbero-
pat de stora förluster, som en del städer gjort på denna rörelse, och det är
rätt avsevärda belopp. Där får man veta, att Stockholms stad på 20 år
eller under tiden från 1906 till 1926 på sitt slakthus förlorat 3,111,636:18
kronor och efter 1922 förlorat 95,105 kronor 7 öre på köttbesiktningsbyråerna.
Det är emellertid ett felaktigt resonemang, när man gör gällande att dessa för-
luster uppstått på grund av att taxorna skulle varit för låga. På samma sätt
förhåller det sig emellertid i de andra fallen. Man har räknat upp alla de stä-
der, som ha slakthus. Göteborgs stad har sålunda förlorat 796,882:85 kronor,
och på köttbesiktningsbyråerna därstädes har man förlorat 50,826:93 kronor.
Malmö stads slakthus har gått med en förlust av 205,992:94 kronor och kött-
besiktningsbyråerna ha gått med en förlust av 34,714:11 kronor. Så räknar
man upp Norrköping, Hälsingborg, Eskilstuna, Linköping och Karlskrona, alla
dessa städers slakthus ha gått med förlust. Men det beror icke på att taxor-
na varit för låga utan det beror därpå att städernas myndigheter och veder-
börande varit oförståndiga, när det har gällt att få till stånd dessa anläggning-
gar. De ha haft ett slags storhetsvansinne. De ha velat att deras slakthus
skulle vara så storslagna, och de ha velat överträffa varandra, när det gällt
de allmänna byggnaderna. De ha byggt fånigt och fåfängt. Men därför att
de lida av högfärdsgalenskap skall väl icke den allmänhet, som använder dessa
slakthus, genom för höga taxor bekosta dessa stora byggnadskostnader utan
vederbörande i de respektive samhällena få väl själva svara för, om de ha byggt
galet och för dyrt. Är det så, att man inom någon landskommun har byggt
för dyrbart få vederbörande där själva sitta emellan och försöka att på det
ena eller andra sättet plocka ihop pengar och ställa det i ordning. Nu be-
klagar man sig över, att man förlorat så mycket pengar. Det är nonsens.
Jag tycker, att utskottet borde ha kunnat begripa att det icke är taxorna, som
skola hjälpa upp dessa förluster.

Nu förhåller det sig ju så, att man även förlorat på köttbesiktningsbyråer-
na. Ja, det beror därpå, att man blandat ihop räkenskaperna för köttbesikt-
ningsbyråerna med slakthusräkenskaperna, så att den förlusten är ju mera en
bokföringsförlust men på det sättet komma taxorna för köttbesiktningen i
höjden. Nu förhåller det sig så att vederbörande ha rätt att i ränta erhålla 5 %
på anläggningskostnaderna för slakthusen. Stockholms stads slakthus har
kostat 7 miljoner kronor, och då är det alltså 350,000 kronor, som skola levere-

ras till stadskassan. Göteborgs slakthus har kostat 3,200,000 kronor och där får man således leverera 160,000 kronor till stadskassan i ränta. Det är alltså något helt annat. De uppgifter, som utskottet kommer med, äro alldeles missvisande. Att det är något på tok med detta, tycker jag, att utskottet bort komma till insikt om. Utskottet säger, att taxorna inte äro för höga. Men då måtte väl några av dem vara alldeles för låga. Att man på de hållen skulle gjort några förluster, har utskottet dock icke erhållit någon uppgift om.

Vi ha nu här i landet över 70 städer och samhällen, där köttbesiktningsbyråer finnas. Och i motionen återgives en tabell, som visar taxornas storlek i de olika samhällena. Jag skall be att med ledning därav få nämna något om, huru mycket kostnaderna enligt de olika taxorna skilja sig från varandra. Vi ha då först storboskap. En byrå, som har den högsta taxan, tar 6 kronor 50 öre. En annan byrå, med den lägsta taxan, gör samma sak för 75 öre. Det blir således $8\frac{2}{3}$ gånger så mycket på det förra stället som på det senare. Man kan då fråga, om det blir bättre gjort på det förra stället eller sämre på det senare. Ja, det är ju precis detsamma. Det är veterinärer, som på båda ställena äro de sakkunniga besiktningsmännen. De ha samma utbildning, och de titta på det på samma sätt på båda ställena och stämpla sedan på rött eller gredelint. Men ändå är prisskillnaden så stor. Och de som ha den låga taxan, ha visst inte förlorat, utan det går ihop för dem. Det har jag själv kändedom om, ty det är i Halmstad. Därefter ha vi större kalv. Där är priset enligt den högsta taxan, som tillämpas i två samhällen, 3 kronor och enligt den lägsta taxan, som gäller i ett samhälle, 25 öre. Skillnaden i pris är alltså så stor, att det är 12 gånger dyrare på det ena stället än på det andra. För mindre kalv äro siffrorna högst 1 krona 50 öre och lägst 20 öre, d. v. s. det förra priset är $7\frac{1}{2}$ gånger så stort som det senare. Beträffande får äro priserna 1 krona 50 öre respektive 20 öre, alltså även där $7\frac{1}{2}$ gånger så mycket i förra fallet som i det senare. För föl äro siffrorna 2 kronor 25 öre och 25 öre. I det förra fallet är det alltså 9 gånger dyrare än i det senare. I fråga om svin är priset 4 kronor i två samhällen samt 3 kronor i 13 samhällen och lägst 50 öre i ett samhälle. Det är således där 8 gånger så högt pris i det förstnämnda fallet som i det sistnämnda. För spädgris är priset 6 gånger så högt enligt den dyraste taxan, som har siffran 1 krona 50 öre, och den billigaste med 25 öre. Slutligen ha vi häst. Där är det högsta priset 6 kronor 50 öre och det lägsta 75 öre, således $8\frac{2}{3}$ gånger så mycket i det förra fallet som i det senare. När man har sådana siffror framför sig och vet, att det överallt är fråga om ett och detsamma samt att man inte får lov att taga mera än omkostnaderna betinga, då tycker man verkligen, att det är egendomligt, att skillnaderna kunna vara så stora. Men då kommer man och säger, att det kostar så mycket, och så går man till Konungens befallningshavande och begär att få sina taxor fastställda för ett år i sänder. Och Konungens befallningshavande tar detta såsom rena expeditionsärenden. Det vet jag, därför att det inom samma län finns besiktningsbyråer med olika taxor. Konungens befallningshavande tillstyrker alltså, att man får det som man vill, och då är det ju bra, och så länge folk vill betala, är det ju också bra. Men om man vill ha någon rättelse med avseende på denna beskattnng, så vore det väl inte för mycket begärt, att man fick sätta till en revisor. Om hushållningssällskapet fick tillsätta denna revisor, så behövde det inte kosta det allmänna någonting. Och även om Konungens befallningshavande tillsatte revisorn, så kunde ju hushållningssällskapet stå för kostnaden. Nu säger man, att man kan gå till Konungens befallningshavande och göra erinringar. Ja, tacka för det, om man fick tillfälle att se räkenskaperna. Då kunde man ju göra ett försök. Men det får man inte, ty detta är enskilda företaget.

Man må säga vad man vill, så är det något galet och avita med detta. Och

*Ang.
granskning
av räkenskaper be-
rörande kött-
besiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Ang.
granskning
av räk-
skaper be-
rörande kött-
besiktning
och slakthus.
(Forts.)

att allmänheten vill ha en rättelse till stånd, bör vara lätt att förstå. När det här nu endast begäres en skrivelse till Kungl. Maj:t om tillsättande av en revisor, så tycker jag, att detta är en så blygsam begäran, som motionären kommit med, att jag ber att för min del få yrka bifall till motionen.

Herr **Öberg**: Herr talman! Den framställning, som nu änyo föreligger genom herr Lindgrens motion om ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus, är en gammal bekant, som möter oss, emedan den frågan har förevarit och prövats av riksdagen låt mig säga minst tre gånger förut. Vi känna således till densamma litet var. När frågan nu änyo i år upptagits, har andra lagutskottet icke haft anledning till annat än en hänvisning till vad förut förekommit i ärendet, då inga nya skäl förebragts. Då så är, torde ej heller något vidlyftigare bemötande av herr Anderssons i Grimbo anförande vara behöfligt. Men när herr Andersson synes fästa sig så mycket vid att taxorna för denna köttbesiktning borde vara lika överallt och icke någon åtskillnad få förefinnas, så torde det vara tillräckligt att säga, att vad städerna ha gjort i det ena och andra avseendet är ofantligt olika. I den ena staden har man behövt bygga mer, i den andra mindre, och sålunda har taxornas tillkomst, sådana de nu äro, fullgoda skäl för sig. Utskottet underkastade i fjol denna fråga en rätt ingående behandling och hade uppe en expert från medicinalstyrelsen, som klargjorde förhållandena för oss. Och utskottet kom då till det resultat, som fick sitt uttryck vid fjolårets riksdag. Då detta enligt mitt förmenande icke på något sätt jävats utan alltfört kan med fullgoda skäl åbe-ropas, hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Då jag i utskottet deltagit i behandlingen av denna fråga, har jag icke kunnat biträda den mening, till vilken utskottet kommit, utan anslutit mig till motionen. Av de siffror, motionären anför, ser man ju, att besiktningstaxorna kunna växla så mycket som från 75 öre till 6 kronor 50 öre. Å andra sidan är kanske hela vinsten för djurproducenten inte mer än 6 kronor 50 öre. Det är då orätt, att vinsten skall läggas på slakthuset, ty konkurrensen är så stor, att lantmännen få mycket litet betalt. Då somliga kunna besiktiga för 75 öre, så tycker jag, att det borde vara en enhetlig sådan taxa över hela landet. Köttbesiktningen skall betala omkostnaderna för slakthusen. Detta kunde varit rättvist, om hushållningssällskapen eller landstingen hade fått svara för byggnaderna. Men här är det stadssamhällena själva som byggt och som bestämt, om det skulle byggas dyrt eller billigt. Lantmännen kunna inte inverka på det. De få bara betala de anläggningskostnader, som städerna bestämt, och det tycker jag är orättvist. Det borde tillsättas en revisor, och sedan man fått mer material, kunde man kanske få enhetliga besiktningstaxor över hela landet, vilket jag tror vore mera rättvist än de nuvarande förhållandena.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Ang.
ändring i
nyttjanderätts-
lagen.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 19 § i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område. Därvid anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Jag tänker inte göra något yrkande i denna fråga, men jag ber att likväl få säga några få ord.

Som herrarna och damerna se, avser denna motion att åstadkomma, att en ensittare, som sitter på ett stadsplanelagt område, skall ha lika stor rätt att lösa till sig den arrenderade jorden som en annan ensittare. Jordkommissionen förklarade för sin del en gång i världen, att detta var en fullt riktig princip, och för min del har jag vid flera tillfällen i utskottet framhållit, att det skulle vara lämpligt, att lagstiftningen på detta område kompletterades och förändrades på det sättet, att motionens yrkande kunde uppnås.

Emellertid har nu utskottet bitit sig fast i den uppfattningen, att man inte bör *definitivt* lagstifta på detta område, förrän en reformering av stadsplanelagstiftningen har genomförts. Man har sagt, att i annat fall kommer det att uppstå vissa kollisioner mellan denna senare lagstiftning och ensittarlagstiftningen. För min del får jag säga, att jag tror — och jag har inte av diskussionerna i utskottet kunnat bibringas en annan uppfattning — att dessa invändningar äro överdrivna. Ty om man t. ex. tänker sig, att i ett visst fall en ensittare, innan den nya stadsplanelagstiftningen kommit till, fått lösa till sig sin ensittarlägenhet, så blir ju följden bara den, att om det sedan skall ske en uppgörelse med resp. stadssamhälle på grund av stadsplanelagen, så kommer uppgörelsen att få göras med *två* personer, under det att nu, om ensittaren ej får äganderätt till området, så får uppgörelsen ske med endast *en* person.

Jag förstår ju, att det inte är möjligt att nu få igenom motionen eller något yrkande, som går i motionens riktning, och jag skall som sagt därför icke heller framställa något yrkande. Men jag skall passa på tillfället att framföra en önskan till herr justitieministern. Han är visserligen icke här närvarande, men man kan väl ändå vid ett sådant här tillfälle framföra en viss uppfattning och önskan till justitieministern och till regeringen. Man skulle väl i alla fall under tiden, tills stadsplanelagstiftningen blir färdig, åtminstone kunna göra en utredning om befintligheten av sådana ensittarfall, varom är fråga i denna motion. Det lär finnas början till en sådan utredning, men den är inte komplett. Jag skulle tro, att om man åtminstone vidtog åtgärder för att utreda *denna* sak, så skulle man på det sättet kunna påskynda frågans lösning. I annat fall blir det kanske så, att man först skall vänta en hel del år innan den nya stadsplanelagstiftningen blir en verklighet, och sedan skall man börja utreda omfattningen eller antalet av sådana här fall för att slutligen kanske en gång i världen komma fram till en lagstiftning på området. Med ett ord sagt: om man inte gör någonting på detta område, så kan följden bli, att reformeringen av denna lagstiftning kommer att fördröjas i det oändliga. Det är från denna utgångspunkt, som jag velat framföra den uppfattningen, att det skulle vara rimligt, att regeringen redan nu tog upp frågan i denna form åtminstone.

I övrigt ber jag, herr talman, att få förklara, att jag intet yrkande har att göra.

Herr **Öberg**: Herr talman! Jag anhåller endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Vid härpå skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län biföll kamraren utskottets däri gjorda hemställan.

Ang.
ändring i
nyttjanderätts-
lagen.
(Forts.)

§ 17.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Johansson** i Uppmälby, som yttrade: Herr talman! Angående föredragnings sättet ber jag att få hemställa, att endast kantrubrikerna må behöva uppläsas, i den mån ej annorlunda av någon av kammarens ledamöter begäres.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16, angående anslag till fjäderfäavelns befrämjande.

*Ang.
fjäderfä-
avelns be-
främjande.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 40 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att liksom för innevarande budgetår till fjäderfäavelns befrämjande anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra anslag av 19,000 kronor.

I samband härmed hade jordbruksutskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 7, av herr *Heiding m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att utöver det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1928—1929 begärda anslaget till Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening till Sveriges fjäderfäodlars riksförbund bevilja ett extra anslag å 10,000 kronor.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning till fjäderfäavelns befrämjande anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra anslag av 19,000 kronor; och

2) att den i ämnet väckta motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Tjällgren* och *Andersson* i Grimbo yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Heiding**: Herr talman! Ingen gren av husdjursskötseln har från det allmännas sida erhållit så ringa anslag som hönsskötseln. Man har här i landet av ålder varit övertygad om att denna näringsgren icke lämnat något stort överskott, och man har haft den uppfattningen, att den icke kunde ha någon som helst ekonomisk betydelse. I Förenta staterna däremot har man sedan länge haft ögonen öppna för vad en rationellt bedriven hönsskötsel betyder. Det framgår också av statistiska uppgifter, att hönsskötseln i Amerika har sådan omfattning, att avkastningen av densamma för något år sedan tillförde landet cirka en miljard dollars, under det att veteskördens värde uppskattades till endast cirka 700 miljoner dollars. Danmark har under de senaste åren exporterat ägg till ett värde av icke mindre än 100—150 miljoner

danska kronor per år, d. v. s. betydligt mera än vad hela vår export av animaliska produkter är värd.

Under de allra senaste åren har emellertid hönsskötseln i vårt land blivit allt mer uppmärksammasad och tillvunnit sig ett mera allmänt erkännande. Det senaste året har kunnat uppvisa rent rekordartade siffror.

Skall lämna några siffror beträffande utvecklingen femårsperioden 1923—1927. År 1923 hade vi ett importöverskott å 23,598,000 stycken ägg och 1924 å 21,640,000 stycken, det senare året värderade till 2,330,000 kronor. Sedan kom en vändpunkt. I stället för importöverskott fingo vi 1925 ett exportöverskott av 2,645,000 ägg. Siffran ökades 1926 och var då 12,716,000. År 1927 föredde en ytterligare ökning av exportöverskottet, det utgjorde nämligen 63,121,774 stycken ägg. Jämför man detta exportöverskott med 1924 års importöverskott, så kan man konstatera ett bidrag till förbättrandet av vår handelsbalans med cirka 9 miljoner kronor.

Man kan då fråga sig, vad egentligen anledningen varit till detta stora uppsving under de senaste åren. I den motion, som jag jämte fyra ledamöter i denna kammare avlämnat, ha vi begärt ett anslag av 10,000 kronor till den nya föreningen, Sveriges fjäderfäodlares riksförbund. Jag vill nu icke påstå, att den av mig omnämnda ökningen skulle vara helt beroende på denna förenings tillkomst, men jag är säker på, att densamma haft mycket stor betydelse. Sveriges fjäderfäodlares riksförbunds tillkomst har medfört konkurrens mellan de båda föreningarna, vilket gjort, att arbetet upptagits efter helt andra linjer än som förut följts. Den nya föreningen har mest inriktat sig på att få exporten ordnad och på att få fram en prima vara.

I utskottets utlåtande framhålles, att föreningen själv borde ha gått in till Kungl. Maj:t med framställning i ämnet. Det är nu så, att från denna förening verkligen har inlämnats en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag kan ju erkänna, att det skedde något sent, nämligen den 15 december. Samtidigt har emellertid från länsföreningen i södra Kalmar län med tillstyrkan av hushållningssällskapet till kungl. lantbruksstyrelsen gjorts framställning om ett anslag på 5,000 kronor. På ingen av dessa framställningar har svar erhållits, men jag har i dag fått veta, att båda dessa framställningar blivit remitterade till styrelsen för Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening. Anledningen till att de icke kommit tillbaka därifrån känner jag icke, men troligtvis skulle de väl ligga där, tills detta ärende i dag blivit behandlat i riksdagen. Jordbruksutskottet borde ha remitterat motionen till lantbruksstyrelsen, därifrån upplysning i så fall erhållits, att det verkligen inlämnats framställning om anslag.

Jag kom av en händelse in i första kammaren och fick där höra jordbruksutskottets ärade vice ordförande framhålla, att denna förening kunde komma och begära att bli delaktig av det anslag på 19,000 kronor, som här föreslagits av Kungl. Maj:t. Det är glädjande att höra, att så är möjligt, men jag anser, att det blir alldeles för ringa anslag till två stycken föreningar.

Det framhålles även i utskottets utlåtande, att föreningen Sveriges fjäderfäodlares riksförbund arbetat endast under en kort tid. Det medgives, men föreningen har under dessa få år kunnat komma till ett verkligt gott resultat. Jag skall be att få framföra några siffror rörande resultatet i fråga om den länsförening jag bäst känner till.

I södra Kalmar län hade vi, när denna motion avlämnades, 37 stycken äggförsäljningsföreningar, men sedan dess har det bildats ytterligare fem. Ansökningar ligga också för närvarande inne om bildande av sju stycken nya föreningar. Denna länsförening har ordnat försäljningen från den 1 oktober 1923, och den har således arbetat cirka 4 $\frac{1}{2}$ år. Under det första redogörelseåret, $\frac{1}{10}$ 1923— $\frac{1}{10}$ 1924, levererades ägg till ett värde av närmare 130,000 kronor. Under det sista redogörelseåret utgjorde värdet 479,192 kronor. Jag har

Ang.
fjäderfä-
avels be-
främjande.
(Forts.)

Ang.
fjäderfä-
avelns be-
främjande.
(Forts.)

tagit reda på, att det från den $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$ 1927 levererats ägg för över 100,000 kronor. Denna tid är ändå den sämsta på året; under samma tid 1926 levererades för endast 60,000 kronor. Det är säkert mycket, som kunde göras på detta område, och man borde uppmuntra denna gren av husdjurskötseln mer än vad hittills blivit gjort. Länsföreningen i södra Kalmar län begärde av hushållningssällskapet ett anslag av 3,000 kronor, men hushållningssällskapet kunde icke för året bevilja mer än 2,000 kronor. Det var en mycket livlig diskussion vid sällskapets årssammanträde om detta anslag. Särskilt från socialdemokratiskt håll arbetades mycket för det högre anslaget. Intresset för denna sak är nämligen mycket stort. Landstinget kommer troligen att bevilja anslag innevarande år. Man kan då tycka, att det även från statens sida borde beviljas större anslag. Ett sådant anslag skulle ju bli till nytta för hela landet och bidra till höjande av produktionen. Det skulle ju huvudsakligen komma mindre jordbrukare, lägenhetsägare, torpare och statare till del; åtminstone skulle dessa i första hand bli delaktiga därav. Jag vet fall, när det varit fråga om beviljande av egnahemslån, sådana sökts av personer, som icke ägt det tillräckliga grundkapitalet, men har man fått reda på, att sökanden och hans hustru verkligen intresserade sig för hönskötsel, ha lån i regel beviljats. Det talas så mycket om att man skall försöka avhjälpa den stora arbetslösheten. Nu kan man flerfaldiga gånger få se exempel på personer, som verkligen med nit och intresse försöka driva denna odling så, att den kan bli bärande. Detta arbete drives icke på det gamla viset, utan det gäller nu att arbeta tidsenligt, särskilt att få äggen just den tid, som de äro dyra. För detta ändamål behövs en större upplysningsverksamhet och ett målmedvetet arbete.

Det hade varit önskvärt, att riksdagen beviljat detta lilla belopp. Man kan ju se av de anförda siffrorna från Kalmar län, att det går att få fram verkligt stora resultat av en rätt bedriven hönskötsel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Vi äro väl alla överens om att hönskötselns betydelse är ganska stor. Det är emellertid inte den saken vi nu här skola diskutera, utan frågan är mera, huruvida från statens sida skall lämnas bidrag för samma syfte till en eller flera föreningar. Hittills har det varit så, att staten har lämnat bidrag för hönskötselns befrämjande till en förening, nämligen Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening. Det anslag, som från staten utgått till denna förening, har varit beroende på den inkomst- och utgiftsstat, som denna förening har förelagts att införa lantbruksstyrelsen uppvisa. Sedan har bristen utfyllts med statsmedel. Detta belopp, 19,000 kronor, utgår dock huvudsakligast till länsföreningar, som äro anslutna till Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening. Nu ha motionärerna begärt, att staten skall lämna understöd, förutom till denna nämnda förening, till en ny förening, vilken tagit ett annat namn och heter Sveriges fjäderfäodlares riksförbund. Man begär ett anslag av 10,000 kronor för att detta förbund skall kunna fylla sin uppgift. Utskottet har sagt i sin motivering, att det finner mindre lämpligt, att man splittrar sig på detta sätt. Då inga särskilda anmärkningar inkommit till lantbruksstyrelsen i fråga om den gamla föreningens sätt att sköta sin uppgift, så vore det bättre, om man kunde arbeta gemensamt än att splittra sig på två föreningar. Det kan bli en farlig konsekvens, om man slår in på detta, att därest i en förening man råkar bli oense och en herre bryter sig ut och bildar egen förening, riksdagen skall i och med detsamma, fast de båda föreningarna arbeta i samma syfte, vara färdig med statsbidrag även till den nybildade. Nu har den gamla föreningen kommit att bli, kan man säga, halvofficiell. Den har att avlämna redogörelse till lantbruks-

styrelsen över sin verksamhet, och den har att inkomma med inkomst- och utgiftsstat. Över densamma finnes en viss kontroll. Enligt motionen skulle man nu till en ny förening lämna ett anslag på 10,000 kronor utan någon vidare kontroll.

*Ang.
fjäderfä-
avelns be-
främjande.
(Forts.)*

Här sades av den ärade motionären, att utskottet bort åtminstone infordra yttrande från lantbruksstyrelsen över denna motion. Vi ansågo detta icke vara nödvändigt, därför att varken i handlingarna från departementet eller i motionen fanns omtalat, att föreningen hade sökt statsbidrag. Om överhuvud taget föreningen skall ha statsbidrag, bör den väl gå den väg, som är vanlig, nämligen att genom framställning till lantbruksstyrelsen bringa frågan under Kungl. Maj:ts bedömande och sedan få saken prövad, innan utskott och riksdag kan fatta ståndpunkt.

Jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag vill blott ytterligare understryka, att jag inte tror det vara lyckligt, att man splittrar sig på detta sätt. Är det så, att medlemmen för Sveriges allmänna fjäderfäavelnsförening icke äro tillräckliga, så bör den föreningen komma in och begära ökning, och den bör då kunna ge ut mera åt de olika länsföreningarna. Inom de flesta länen torde föreningarna vara anslutna till den gamla föreningen. Man har i södra Kalmar län gått ut ur den gamla föreningen och bildat ett nytt förbund. Huruvida det kommer att vara till fördel, vet jag icke; jag tvivlar dock därpå. I det stora hela stå föreningarna kvar i den gamla större föreningen och få bidrag från densamma. Motionären talade om, att landstinget beviljat medel till denna länsförening. Det får vara landstingets sak. Det finns andra landsting, som bevilja medel till föreningen inom landstingsområdet, men att detta skulle vara ett skäl för att man skulle begära statsbidrag till denna nystartade förening synes mig icke hållbart, och det synes mig icke, att man på denna grund kan få gå på bifall till motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundquist i Baggarbo: Herr talman! Då jag varit medlem av Sveriges allmänna fjäderfäavelnsförening alltsedan den bildades ända till dess den nya föreningen bildades, varvid jag övergick till den senare, skall jag be att få ange min lilla tanke i denna fråga. Jag kan då icke annat än medgiva, att det utlåtande utskottet i denna sak lämnat är riktigt. Jag tror, att denna fråga är för tidigt väckt, och att man ännu inte kan komma fram med krav på statsbidrag till den nya föreningen. Jag tror också, att det är bättre att hoppas på att dessa föreningar slutligen skola slutas tillsammans, och att man skall kunna plocka fram det bästa ur dem båda, samt att den förening, som uppstår vid sammanslagningen och tar hand om denna sak, kan bli till nytta för Sveriges fjäderfäavel.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen först framställd proposition på bifall till utskottets i mom. 1 gjorda hemställan fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen beträffande mom. 2 propositioner dels på bifall till utskottets i detta moment gjorda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets i förevarande moment gjorda hemställan jämväl av kammaren bifallen.

Punkterna 17—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
skogsvårdens
befrämjande.

Härefter föredrogs *punkten 38*, angående anslag till skogsvårdens befrämjande; och anförde därvid:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att få framföra ett tack till jordbruksutskottet för det välvilliga sätt, varpå utskottet behandlat nionde huvudtiteln i de delar, som här nu blivit föredragna. Alldeles särskilt gäller detta det anslag, som nu senast föredragits, nämligen anslaget till skogsvårdens befrämjande, där jordbruksutskottet, ett enhälligt utskott för övrigt, föreslår en ganska avsevärd höjning av det belopp, Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen. Jag vill i fråga om detta anslag endast i korthet erinra om att då frågan förra året var uppe förelågo från Kungl. Maj:ts sida två särskilda propositioner, vari föreslogs ändring i gällande grunder för taxering till skogsaccis och vidare i grunderna för skogsvårdsavgifterna. Hade dessa propositioner blivit bifallna, skulle därigenom avsevärt ökade medel tillförts skogsvårdsstyrelserna. Emellertid avslögs dessa propositioner. Trots detta skedde förra året ingen särskild höjning i det allmänna anslaget till skogsvårdens befrämjande, utan detta upptogs med 500,000 kronor. Samtidigt uttalades dock att till ett kommande år torde en förhöjning i detta anslag vara önskvärd. Man ställde alltså saken något på framtiden.

Då det nu gällde att avväga, hur stor höjning, som borde vidtagas, kunde man icke undgå att taga hänsyn till några särskilda omständigheter. Dels har ju riksdagen numera beviljat ett särskilt anslag till skogsutdikning, som förra året upptogs till 200,000 kronor och i år föreslås till 300,000 kronor. Som vi veta ha somliga skogsvårdsstyrelser tidigare av andra tillgängliga medel beviljat bidrag till skogsutdikning, och genom tillkomsten av detta anslag bör alltså en lättnad komma att inträda för vissa skogsvårdsstyrelser. Vidare må erinras om att virkespriserna, särskilt på vissa virkessortiment, stigit på senare tiden, och denna stegring torde i en nära framtid komma att taga sig uttryck i en ökad taxering till skogsaccis och i ökade skogsvårdsavgifter. Regeringen ansåg bland annat av dessa skäl, att man icke nu borde föreslå större höjning än som skett i statsverkspropositionen. Jag kan för min del säga, att jag föreställt mig, att en successiv ökning av anslaget skulle visa sig önskvärd och behövlig, ehuru man icke i år velat föreslå ett större belopp. Det har emellertid visat sig, att utskottet ansett, att redan i år anslaget borde höjas med ett ganska stort belopp, nämligen upp till 750,000 kronor. Jag har givetvis icke någon erinran att göra häremot. Med kännedom om det gagnande arbete, som skogsvårdsstyrelserna utfört och alltjämt utföra och med kännedom om den arbetsvilja, som besjälar skogsvårdsstyrelserna och deras tjänstemän, är jag övertygad om att detta så väsentligt ökade anslag skall komma till god nytta och skall visa sig vara väl använda pengar.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. statens
skogsutdik-
ningsanslag.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 39*, angående statens skogsutdikningsanslag, begärdes ordet av

Herr **Andersson** i Grimbo, som yttrade: Herr talman! Det har varit förhoppningar om att detta anslag skulle vara till mycken nytta, och det har hälsats med glädje av många lantbrukare. För att få detta bidrag, som skall utgå med 40 procent, har det emellertid satts villkor, som intagits i kungörelsen nr 270 år 1927 och i ett cirkulär nr 273 till skogsvårdsstyrelserna. Det är ju skogsvårdsstyrelserna, som skola sköta om detta anslags utdelande och utöva kon-

troll över dess användning. Jag får då säga, att nog får det lov att vara kontroll, men detta är en väl mycket invecklad kontroll. Det blir på detta sätt misslyckat det hela. I det län jag tillhör var det 15 eller 20, som anmälde sig hos skogsvårdsstyrelsen, men när de fingo reda på hur det skulle gå till, avstodo alla. Det är visserligen välment och dessa villkor äro i själva verket icke så konstiga, men det verkar dock väl invecklat. Först skall det vara ett betänkande, som skall skrivas, och vidare en ägobeskrivning och ritningar, grävningstabell, kostnadsförslag och utlåtande. Det har intagits i författningarna vad det skall innehålla allt detta. Betänkandet skall innehålla a), b) och c), och det är mycket invecklat. Och ägobeskrivningen skall innehålla a), b) och c) och fyra punkter, som skola fyllas i. I ritningen skall det vara en plankarta. I grävningstabellen skall också tagas upp en mängd saker. Det blir så förskräckligt mycket utredningar och papper, så att en liten bonde kan icke bekosta allt detta, ty han får ju bara 40 procent efter så mycket besvär. Då blir han förbaskad och bryr sig inte om det alls.

Det är ju tydligt, att ingen kan vara emot anslaget, men det är synd, när det kommer av sig från början. Det kan hända, att det kan komma till nytta på andra håll, för större skogsområden, men icke för mindre. Men om det är avsett för mindre, behöver det väl dock icke ställas så, att vi icke kunna få något med av detta. Jag har icke något yrkande, men jag har velat uttala den förhoppningen, att vederbörande beakta detta och ställa villkoren så, att anslaget blir till nytta för folk och för det ändamål, som det är avsett för.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 40 och 41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 18.

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Visborgs kungsladugård;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 19.

Härefter företogs till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsåkdon på landet.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 75, hade herr *N. J. Martin Svensson* föreslagit, att i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet § 1, andra stycket, första punkten måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Ang. statens skogsutdikningsanslag.
(Forts.)

Ang. bredden å hjulringar å arbetsåkdon på landet.

Ang.
bredden å
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.
(Forts.)

»Vid meddelande av sådant förordnande må undantag göras för viss del av landstingsområdet eller för viss väg, eller för arbetsåkdon, avsedda för lätta transporter, där särskilda omständigheter därtill föranleda.»

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 28 juni 1907 (nr 43) om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, sådan nämnda paragraf lyder enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 260).

Häri genom förordnas, att 1 § i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, sådan nämnda paragraf lyder enligt lagen den 20 juni 1924, skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Där — — — mått.

Vid meddelande av sådant förordnande må undantag göras för viss del av landstingsområdet eller för viss väg eller för arbetsåkdon, avsedda för lätta transporter, där särskilda omständigheter därtill föranleda. Har förordnande meddelats, må Konungens befallningshavande, efter hörande av landstinget, eller, där detta ej är samlat, dess förvaltningsutskott, ävensom de väghållnings-skyldige, medgiva eftergift från de genom förordnandet meddelade föreskrifter, såvitt angår åkdon av nyssnämnda slag.

Förordnande — — — tillåten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däri meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Carlström* och *Olsson* i Rödningberg, vilka hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Carlström**: Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, har det här föreslagits en ändring i lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet. Ändringen går ut på att så att säga »plocka fjädrarna» ur förordningen. Det har varit tillåtet att använda arbetsåkdon även då det gäller att färdas på allmän väg, om de varit fjädrade som det heter. Nu har motionerats om och utskottet har gått med på att den bestämmelsen om fjädrarna skall tagas bort, så att man skulle få använda även icke fjädrade lättare åkdon på allmän väg. Frågan blir då — det är icke en stor sak detta, det vill jag erkänna — om reformen är behövlig. Inom utskottet tycktes man ha den uppfattningen, att detta endast vore att lagfästa en praxis, som rätt sedan länge, i det att man använder även nu lättare arbetsåkdon utan fjädrar, och man menar, att det är tråkigt att behöva ha en lag, som åstadkommer så många lagbrott. Det är så, att småbrukare och torpare, som köra med kor och stutar, använda vagnar, som icke äro lagenliga, och det kan hända, att en större lantbrukare då och då gör det också. Men det hör till undantagen. På min ort har man icke kunnat finna, att lagens handhavare ha åtalat i onödan. Saken har fått passera även om småbrukare och torpare icke använda lagenlig bredd på hjulringarna. Om man går in på att taga bort bestämmelsen om

fjädrande åkdon blir det ingen möjlighet för vederbörande att kunna bestämma, om det är lättare arbetsåkdon eller icke.

Jag finner sålunda, att om man tar bort denna bestämmelse ur lagen, så kan man lika gärna slopa den. Detta vore förmånligare, ty om det varit många lagbrytare förut, så kommer det nu att bli många fler lagbrytare — om man går med på bestämmelsens upphävande — som använda *tyngre* åkdon till körslor på allmän väg.

Men det är ej endast den synpunkten, som talar emot bestämmelsens borttagande, ty i själva verket är det så, att vi lantbrukare haft nytta av bestämmelsen på sådant sätt, att våra egna vägar kommit i ett bättre skick. Detta kan ej bestridas. Jag har åtminstone den erfarenheten. Nu säger man, att lagen icke avser att skydda de enskilda vägarna. Men indirekt har den detta goda med sig, och då är det ej klokt att taga bort bestämmelsen.

När man talar om lagbrott, vill jag fråga, hur man ställer sig till denna förordning, när ett landsting beslutar att upphäva bestämmelsen om de fjädrande åkdonen och man skaffar sig de här lättare åkdonen. Om man då behöver köra över gränsen till ett annat landstingsområde och bestämmelsen där finnes kvar, blir man lagbrytare i alla fall. Skall man vara så noga att hålla lagen i helgd, så blir det svårt.

Det är ingen stor sak detta, och första kammaren har tagit utskottets förslag, men jag måste för min del säga, att om det är en god lagstiftning, som i praktiska livet visat sig av värde, faller jag ej undan för någon, som ej vill bekväma sig till att efterkomma lag och förordning. I själva verket är det så, att klagomålen över lagen ej kommit från torpare och småbrukare utan från helt andra, som velat slita ut sina gamla smallötade arbetsvagnar.

Då jag sålunda finner, att en ändring ej är befogad, och att det ej är något befogat krav, som här söker göra sig gällande, men då den nuvarande bestämmelsen i varje fall har stor betydelse för de enskilda, så kan jag ej annat än yrka bifall till den reservation, som är avgiven av mig och herr Olsson i Rödningberg.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Jag tror, att herr Carlström överdriver denna sak. Den är, som han själv medgav, en ganska liten sak. Det gäller, huruvida ur förordningen skall borttagas ordet »fjädrade». Det är det hela. Och faktiskt är, att det föreligger vissa olägenheter nu på grund av att det ordet nu står där. Det finnes småbönder och andra småbrukare, som ha lättare vagnar utan fjädrar, och så fort de komma in till ett samhälle, där det finnes polismyndighet, riskera de givetvis att få ett åtal på halsen, även om vagnen är aldrig så liten och lätt.

Nu säges här, att polismyndigheterna iakttaga urskillning och hänsynsfullhet. Men då handla de mot lagen. Här avses uteslutande att ställa lagen i överensstämmelse med rådande praxis, och intet annat. Och nog kan man väl säga, att om en lagstiftning är sådan, att den icke följer rådande praxis, då bör lagen bringas i överensstämmelse med denna praxis, och det är ej annat utskottet här vill. Nu säger herr Carlström, att detta river upp hela bestämmelsen, därför, säger han, att man ej kan få någon skillnad mellan lättare och tyngre åkdon. Men nog finnes det väl någon annan skillnad mellan lättare och tyngre åkdon än fjädrar. Jag kan ej förstå, hur herr Carlström kan påstå, att enda skillnaden mellan tyngre och lättare åkdon är, att de tyngre äro utan fjädrar och de lättare med fjädrar. Det är ett påstående, som icke håller streck.

För övrigt synes det mig egendomligt, att då nu den tunga automobiltrafiken med dessa tunga autobiler får gå fram på våra vägar i vilket väglag som

Ang.
bredden å
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.

(Forts.)

*Ang.
bredden å
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*

(Forts.)

helst och slita på vägarna, det då skall vara så, att om det kommer en fattig bonde med en aldrig så liten vagn och denna ej har fjädrar, skall han utsättas för böter. Det är ett förhållande, som jag tycker är så oproportionerligt, att jag för min del ej kunnat underlåta att vara med på utskottets förslag.

Den enda betänklighet jag har i detta fall är, att det ej är bra att ändra lagen så här fram och tillbaka. Men jag förmodar, att denna lilla lagändring ej kommer att åstadkomma större oreda eller olägenhet på något håll, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Jag skall endast be herr Pettersson i Bjälbo att ge klara definitioner på arbetsåkdon av tyngre och lättare beskaffenhet. Om man tar ett lättare åkdon och kör till stationen med t. ex. 50 kubikfot virke på det, vad blir resultatet då, om polismannen säger: »det här är ett tyngre åkdon, eftersom ni har så tungt lass?» Den körande återigen säger: »detta är ett lättare åkdon, se hur lätt och smidigt det är. Det är icke tungt, även om lasten är tyngre.»

Jag håller fast vid, att genom denna uppmjukning blir lagen totalt värdelös. Hädanefter blir det omöjligt att göra något från åklagarens sida, där man på allvar överträder lagen. Och man har ej heller utnyttjat den nuvarande bestämmelsen i onödan, utan tagit all rimlig hänsyn från myndigheternas sida. Om man plockar sönder lagen på detta sätt, så är det riktigare att taga bort den helt och hållet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20.

Slutligen föredrogos vart för sig:

jordbruksutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner om viss ändring i kungörelsen den 7 augusti 1907 angående ändrade bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande; och

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående avlösning av vissa till Göteborgs stad utgående skogsräntor.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 21.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Dödsbevis.

Härmed intygas, att Charly Artur Fager avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet på Serafimerlasarettet den 17 febr. 1928 kl. 5.30 e. m. och var den avlidnes ålder: 36 år; civilstånd: ogift; samhällsställning: riksdagsman; bostad: Hallands län, Onsala socken, Onsala förs., Apperöd.

Huvuddödsorsak: Lithiasis ureteris dx; bidragande dödsorsaker: Pneumonia acuta.

Serafimerlasarettet den 22 febr. 1928.

Hans Edv. Hansson,
underkirurg, leg. läkare.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som upplästes, av kammaren godkänt.

§ 22.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 25, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa;

nr 26, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 27, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 28, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 23.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa tätningsarbeten m. m. vid ammunitionsförrådet å Stora Fjäderholmen;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående slakt av husdjur;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar;

nr 10, i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 11, i anledning av väckta motioner om sänkning av minimiarealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen;

nr 12, i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelser enligt den sociala arrendelagstiftningen;

nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i vissa avseenden av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående undanröjande av vissa brister i vattenlagen;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av motion om beredande av ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående genomförande av ett världsspråk.

§ 24.

Justerades protokollsutdrag.

§ 25.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindberg</i>	under 8 dagar	fr. o. m. den 23 febr.,
» <i>Björklund</i>	» 5 »	» 24 »
» <i>Andersson i Rasjön</i>	» 6 »	» 23 »
» <i>Sköld</i>	» 4 »	» 24 »
» <i>Bodén</i>	» 7 »	» 25 »
» <i>Höglund</i>	» 5 »	» 24 »
» <i>Olsson i Mora</i>	» 5 »	» 24 »
» <i>Göranson</i>	» 6 »	» 23 »
» <i>Johansson i Kälkebo</i>	» 6 »	» 24 »
» <i>Karlsson i Vadstena</i>	» 5 »	» 24 »
» <i>Högström</i>	» 5 »	» 24 »
» <i>Olsson i Hov</i>	» 4 »	» 24 »
» <i>Schill</i>	» 4 »	» 24 »

och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.59 e. m.

In fidem
Per Cronvall.